KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

PL ISSN 0514-0188

2025
AUGUST/SPIERPIEŃ

Č. 8 (805)/roč. 67
Cena 6,00 zł
(8% VAT)

NOVÁ BELÁ SI UCTILA RODÁKA – BISKUPA DOMINIKA KAĽATU

V AUGUSTOVOM ČÍSLE NÁJDETE:

3 Čas oddychu a radosti

4-5 Prázdninový tábor v Párnici

Prázdninové obdobie je veľmi obľúbené medzi žiakmi, ktorí sa tešia na letné dobrodružstvá. K jedným z nich nepochybne patrí tábor na Slovensku. S radosťou sa na ňom zúčastňujú a odhaľujú zákutia Slovenska. V polovici júla boli v tábore v Párnici nedeckí žiaci, v prvej polovici augusta tam zas nastúpili žiaci z Jurgova, Nedece a Novej Belej. Čo všetko zažili? Prečítajte si v našom článku.

6-7 Zberateľská vášeň

8 Tatarkovci – rodinné dedičstvo remesla a pastierskej kultúry

9 Krempašské gazdinky opäť reprezentovali Slovákov z Poľska na Krajanskom dvore v Detve

10 Horčičné zrnko

11 FS Hajduky v Čerpotoku

Nositelia slovenských folklórnych tradícií sa stretli v bihorskom regióne v Čerpotoku v severnom Rumunsku, ktorý sa stal v júli tohto roku spájacím článkom pri sprostredkovaní krajanských stretnutí pre zahraničných Slovákov. FS Hajduky z Vyšných Láps dlhodobo pokračuje v spoznávaní kultúrneho dedičstva v iných slovenských komunitách v zahraničí, zvlášť folklórnych zoskupeniach, s ktorými nadväzuje spoluprácu.

12-15 Malé jubileum vo veľkom – sto rokov od narodenia biskupa Kaľatu II.

16 Prázdninové aktivity v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej

17 Jurgovský kultúrny kaleidoskop

18-19 Krátko zo Spiša a Oravy

20-21 Nová Belá si uctila rodáka – biskupa Dominika Kaľatu

22-24 XXXII. Dni slovenskej kultúry na Spiši sa niesli v znamení kultúrnej a duchovnej spolupatričnosti

Predposlednú júlovú nedeľu sa Nová Belá stala jedným z centier XXXII. ročníka Dní slovenskej kultúry v Malopoľsku. Tie sa v tomto roku na Spiši niesli v znamení duchovného odkazu miestneho rodáka a významnej osobnosti Cirkvi, Slovákov v Poľsku i slovenského exilu v zahraničí biskupa Mons. Dominika Kaľatu SJ, ako aj tradičného bohatstva slovenskej kultúry, ktoré prezentovali umelecké zoskupenia z Poľska i zo Slovenska.

25 Letný denný tábor bábkového divadielka v Kacvíne

26-27 Poviedka na voľnú chvíľu

28 Aktivity Slovenského inštitútu vo Varšave

29 Zápisník včelára - august

30 Môj obľúbený slovenský príbeh v Podvlku

Na obálke: Rodina Kaľatovcov z Novej Belej pred pamätnou tabuľou biskupa Dominika Kaľatu. Foto: Jan Krzysztofek. Grafická úprava: E. Koziołová.

eprasa.pl 8b19546667

Čas oddychu a radosti

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | Viktória Danielčáková

Žiaci navštevujúci vyučovanie slovenského jazyka na školách na Spiši a Orave mali možnosť oddychovať v táboroch na Slovensku. Viacerí z nich využili túto možnosť a vycestovali za oddychom a rozptýlením. Zároveň spoznali nových kamarátov i kamarátky z iných krajín. Všetkých spojila slovenčina a chuť sa v nej zdokonaľovať priamo v domovskej krajine.

V júli sa žiaci z Jurgova zúčastnili pobytu v tábore v Bystrej Táloch s názvom Krajanské leto I., kde zažili oddych od každodenných povinností, veselú zábavu a užitočne trávili voľný čas. V rámci táborových aktivít si deti vytvorili tímové totemy, súťažili v mini olympiáde, tvorili keramiku v Brezne, navštívili Spišský hrad a užili si skvelý deň v aquaparku. Nechýbali ani večerné aktivity, záznamníky, kvízy a galavečer, počas ktorého účastníci predstavili, ako ich krajiny slovenčina spája. Boli to neopakovateľné dni naplnené mnohými kreatívnymi úlohami. Spájacím prvkom pre všetkých účastníkov bol slovenský jazyk, ktorý si popri všetkých aktivitách a aj mimo nich precvičili. Účastníci tábora sa mohli spoľahnúť aj na prívetivý prístup animátorov, s ktorými dianie v tábore bolo plné rôznych prekvapení.

V auguste sa zasa žiaci z Podvlka a z Jurgova vybrali na cestu za poznaním tajov digitálnej fotografie a krátkej filmovej tvorby do Mýta pod Ďumbierom. Zdalo by sa, že zachytene reality na fotografiách nie je žiadnou vedou v dobe, keď skoro každý má fotoaparát pri najmenšom aj v mobile. No nie je tomu tak, o čom sa presvedčili účastníci tábora a nahliadli do poznatkov kompetentných lektorov. Okrem toho spoznali slovenské reálie a snažili sa ich zachytiť okom fotografa či kameramana. Načreli nielen do dejín, ale i súčasnosti Slovenska, rozptýlili sa v rámci voľnočasových športových a umeleckých aktivít, ktorými sa utužili nové kamarátstva. V obidvoch táboroch sprevádzajúcou osobou bola slečna Viktória Danielčáková, ktorej patrí poďakovanie za ústretovosť a starostlivosť o deti.

Pobyty sa mohli uskutočniť vďaka finančnej podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, výbornému organizačno-programovému tímu Metodického Centra Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici pre Slovákov žijúcich v zahraničí a sprostredkujúcej krajanskej organizácii Spolku Slovákov v Poľsku.

Pobyty na Slovensku uvoľnili v deťoch nové poklady tvorivej energie a nadchli ich pre aktívne zmysluplné trávenie voľného času, upevnili slovenčinu a zanechali v nich radosť zo stretnutí s ďalšími Slovákmi v zahraničí. ■

Prázdninový tábor v Párnici

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | Ela Góra-Brzegowska

Prázdninové obdobie je veľmi obľúbené medzi žiakmi, ktorí sa tešia na letné dobrodružstvá. K jedným z nich nepochybne patrí tábor na Slovensku. S radosťou sa na ňom zúčastňujú a odhaľujú zákutia Slovenska. Počas školskej dochádzky sa živo zaujímajú u svojich učiteľov slovenského jazyka o možnosti nástupu do tábora. V polovici júla boli v tábore v Párnici nedeckí žiaci, v prvej polovici augusta zas ďalší žiaci z Jurgova, Nedece a Novej Belej.

Žiaci s netrpezlivosťou čakali na blížiaci sa prázdninový tábor na Slovensku. V deň odchodu do tábora sa nikto neoneskoril a každý bol pripravený podniknúť objavnú cestu za novými zážitkami v krásnom prírodnom prostredí národného parku Malej Fatry medzi obcami Párnica a Zázrivá. Hotel Smrečina tvoril pevnosť, ktorá poskytla žiakom počas pobytu žiakov na Slovensku priestor na táborové dianie. Jeho okolie ponúklo deťom športové i umelecké možnosti trávenia času. Nenudili sa, pretože vždy sa dialo niečo zaujímavé.

Cesta za prázdninovým dobrodružstvom z domu do Párnice sa zdala žiakom zdĺhavá, ale keď ich na mieste privítali vedúci tábora a krásne prírodné prostredie v okolí hotela Smrečina, ktorý sa stal pre nich domovom na pár dní, zabudli na všetko a dali sa niesť táborovým dianím. Na úvod sa zoznámili s ďalšími deťmi, ktoré pricestovali do tábora z iných krajín. Všetkých účastníkov spojila slovenčina a v nej sa komunikovalo. V tomto duchu sa niesli aj viaceré tvorivé i športové aktivity spojené so starou vlasťou, jej peknými zákutiami, kultúrou, zvykmi a slovnou zásobou.

Každý deň začínali veselou rozcvičkou vonku. Mali veľa zaujímavých aktivít a neopúšťalo ich nadšenie a chuť tvorivo sa vyžívať pri realizácii úloh. Vládla radosť, smiech a dobrá nálada, s ktorou sa cítili výborne. Okrem kreatívnych aktivít v areály táboroviska, mali vychádzky do blízkej i vzdialenejšej prírody, kde spoznávali krásu slovenských hôr. Boli tiež účastníkmi stretnutia so slovenským spisovateľom pre deti a mládež Danielom Hevierom. Mohli sa osviežiť v blízkej rieke, skúsiť svoje sily v strieľaní bičom, vypočuť si zvuky fujary, súťažiť v slovnej zásobe spojenej práve so slovenskými tradičnými hudobnými nástrojmi. Nadobudli vedomie o mnohých pamiatkach i zaujímavostiach Slovenska, naučili sa viaceré slovenské pesničky a napokon si odniesli nezabudnuteľné spomienky na tábor, Párnicu a spoluúčastníkov tábora, s ktorými spoločne

eprasa.pl 8b19546667

skrížili nakrátko svoj osud. Zápolili v tímoch, ktoré mali vytvorené, pričom súťaživosť bola dobrým nástrojom k získavaniu nových kamarátov a utužovaniu spolupatričnosti v skupine. Na záver si každý účastník tábora odniesol spoločnú fotografiu i zostrih ďalších z celého pobytu.

Medzinárodný tábor pre krajanské deti utužil pocit národnej hrdosti k Slovensku a poskytol prepojenie so slovenskými tradíciami, kultúrou, jazykom a prírodným bohatstvom Slovenska. Prvý turnus sa konal v dňoch 13. až 22. júla 2025 a druhý v dňoch 3. až 12. augusta 2025 v Párnici na Orave. Táborový program

v réžii Akadémie vzdelávania z Martina vytvoril spojenie s domovskou krajinou zahraničným Slovákom. Za zorganizované aktivity, spoločne strávený čas a pekné zážitky ďakujú žiaci animátorom z tábora, Akadémii vzdelávania z Martina, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Spolku Slovákov v Poľsku za snahu pri zadovažovaní takýchto krásnych oddychových a vzdelávacích návštev na Slovensku pre žiakov. Slová vďaky žiaci vyslovujú aj svojím paniam učiteľkám slovenského jazyka za pomoc pri registrácii a podávaní informácií o tábore.

Účastníci tábora sa síce rozlúčili s Párnicou a domov si doniesli nové skúsenosti, priateľstvá, kým prázdninové dianie v tábore zanechalo v nich spomienky navždy. Prispelo k zvýšeniu jazykových kompetencií zo slovenského jazyka. Pobyt na Slovensku naladil deti na slovenské melódie a zanechal v nich pekné spomienky, ktoré nám zachytila na fotografiách Ela Góra-Brzegowska. Zároveň ďakujeme pani Ele za opateru i sprevádzanie detí do Párnice pri obidvoch turnusoch. Domov odchádzali s mnohými peknými zážitkami, radosťou zo stretnutia so Slovenskom, novými kamarátstvami a nádejou, že sa snáď ešte do Párnice opäť vrátia. ■

eprasa.pl 8b19546667

Zberateľská vášeň

Rozhovor s Ignácom Martyniakom – sochárom, ľudovým umelcom a zberateľom starodávnych exponátov

autor | Grażyna Falatová

Mať svoju vášeň a môcť jej venovať všetok svoj voľný čas je privilégiom len niektorých. Práve vďaka takýmto nadšencom vznikajú pekné veci a darí sa zachovať ich pred upadnutím do zabudnutia. Jedného z nich sme našli na Orave a porozprávali sme sa s ním o tom.

Ignác Martyniak sa narodil vo Veľkej Lipnici v roku 1961. Jeho rodičia boli poľnohospodári a pracovali na vlastnom gazdovstve. Základnú školu navštevoval taktiež vo svojom mieste bydliska. Následne potom odišiel v roku 1989 na vojenčinu do Jaworzna. Po absolvovaní povinnej vojenskej služby pracoval na gazdovstve a popritom si privyrábal pri príležitostných prácach.

Keď bol dieťaťom nemal veľa času na svoje koníčky a záujmy, lebo od najmladších rokov vypomáhal rodičom v práci na gazdovstve. V roku 1987 sa oženil. Jeho žena sa volá Mária. Spolu mali dve deti, ktoré v súčasnosti sa už osamostatnili a majú vlastné rodiny. Starí rodičia sa tešia dvom vnúčatám, ktorí sú pre nich veľkým pokladom a radosťou.

Jeho zberateľská vášeň sa začala vtedy, keď rozoberali starú chalupu. Nachádzalo sa v nej veľa starodávnych predmetov denného úžitku. Bolo preňho veľmi ťažké ich vyhodiť, alebo odovzdať do zberu. Veľmi ho tie veci zaujali a zaumienil si, že ich bude zbierať. Našiel tam napríklad helmu či sedlo na koňa a veľa iných.

Keď chodil po príležitostných prácach viacerí ľudia mu dávali rôzne starodávne predmety, ktoré používali v minulosti ich rodičia či prarodičia, a o ktoré nemali záujem. On ich zbieral a odkladal. Častokrát mu ľudia za to ďakovali, že predmety odkladá pre ďalšie generácie. Podarilo sa mu takto nazbierať veľa cenných vecí.

Ako povedal Ignác, ľudia majú k jeho zberateľskej vášni veľmi pozitívny prístup. Čudujú sa, čo všetko sa medzi tými vecami nachádza. Sú tam také veci, ktoré sa dnes už nepoužívajú ako napríklad: „spust“, „hebel“, „luśnie“, „ośnik“, „sierp“ či „homujt“ a mnohé ďalšie. Vo svojej zbierke má približne 300 predmetov a neustále ju dopĺňa. Ľudia mu neustále nosia ďalšie starodávne exponáty a on je za to vďačný, že ich nevyhadzujú. Zachováva to pre budúce generácie a dnes už aj mladší prichádzajú k nemu a môžu si pozrieť, čo všetko zozbieral.

Predtým, ako začal jeho príbeh so zbieraním unikátnych starodávnych predmetov, Ignác zbieral len staré peniaze. Až pri rozoberaní starej chalupy sa naplno rozhodol, že bude uchovávať tie preňho cenné veci.

Veľmi ho teší aj fakt, že rodina a susedia ho v tom veľmi podporujú. Tento pozitívny prístup okolia mu dáva silu a chuť, aby v tom aj naďalej pokračoval. Je to taký jeho koníček a veľká záľuba v tradícii predkov. Exponáty zbiera zhruba 25 rokov. Pozoruhodné je aj to,

eprasa.pl 8b19546667

že dokonca mladí ľudia majú k tomu pozitívne nastavenie. Sú vďační za to, že si môžu prísť k nemu pozrieť unikátne predmety, ktoré už nikde inde nenájdu. Dozvedia sa pritom užitočné informácie, ako sa používali a na čo slúžili. Ignác umiestnil všetky tie veci v garáži a povesil na stenách, a ako sám hovorí má tam taký malý skanzen. Návšteva tohto skanzenu je ponorením sa do starodávnych čias.

Táto zberateľská práca ho veľmi teší a prináša mu veľa radosti a vnútorného potešenia. Taktiež ho teší záujem okolia, keď si ľudia k nemu prídu pozrieť tie predmety a so záujmom sa pýtajú na to, ako sa využívali. Prináša mu spokojnosť, že zbierka má jednoznačne pozitívny ohlas.

Ignác by chcel pri tejto príležitosti veľmi poďakovať svojmu kamarátovi Romanovi, ktorý mu daroval „biglajs“ (žehličku) a kamarátovi Petrovi, ktorý mu daroval starý konský popruh.

Najviac by si Ignác do budúcnosti prial, aby mu aj naďalej slúžilo zdravie, aby aj naďalej mohol zbierať a uchovávať starodávne exponáty ako doposiaľ.

Okrem zberateľskej činnosti sa venuje aj sochárstvu, čo vyžaduje veľa času, zdravia, trpezlivosti a pokoja. Veľa predmetov, ktoré vyrezal rozdal svojej rodine, hlavne sestrám. On sám hovorí, že tie vyrezané veci nesú v sebe atmosféru takého pokoja. Napríklad domčeky sú vyhotovené z dreva zo štípaného smreka. Taký vyhotovený drevený domček umiestnený doma dodáva priestoru atmosféru tepla a pokoja.

On sám hovorí, že túto schopnosť má aj sčasti zdedenú, lebo jeho, dnes už zosnulý otec sa tiež venoval sochárstvu

a vyrezával rôznorodé veci. Podobne ako aj jeho, dnes už zosnulý brat. Návrhy na tvorbu sôch a predmetov čerpá väčšinou z hlavy. Občas niečo niekde uvidí, čo ho potom tiež inšpiruje.

Keď prichádza jeseň alebo zima ide si vtedy sadnúť do kotolne, kúri v peci a robí drevené domčeky, košíčky, anjelov či rozličné betlehemy a podobne. Napríklad pred 3-4 rokmi urobil pre charitu približne 200 betlehemov. Robil ich postupne po 30 až 40 kusov.

Všetko iné, čo vyrobil rozdal susedom, napríklad búdky pre vtákov či lavičky. Nikdy nebral od ľudí žiadne peniaze. Len prosil o modlitbu Zdravas Mária, o zdravie a ďalšiu chuť do práce. Keď niekomu mohol niečo darovať, veľmi rád to urobil a to mu prinášalo potešenie.

Ďakujeme Ignácovi za rozhovor a ukázanie našim čitateľom jeho zbierky. Prajeme mu duševnú pohodu a mnohé návštevy záujemcov o staré úžitkové predmety, ktoré Ignác zachraňuje pred upadnutím do zabudnutia. ■

eprasa.pl 8b19546667

Tatarkovci – rodinné dedičstvo remesla a pastierskej kultúry

Vernisáž výstavy v Podpolianskom múzeu v Detve

autor | Marek Bryja

Dňa 10. júla 2025 sa v predvečer začiatku Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve uskutočnila slávnostná vernisáž novej krátkodobej výstavy s názvom TATARKOVCI. Išlo o výber z remeselnej tvorby a zbierky zmenšených konských záprahov.

Výstava bola sprístupnená v priestoroch Podpolianskeho múzea v Detve a prilákala veľké množstvo návštevníkov, milovníkov ľudového remesla i folklórnych tradícií. Výstava predstavovala jedinečnú zbierku remeselných diel, ktoré vytvorili tri generácií rodiny Tatarkovcov. Návštevníci mohli obdivovať detailne prepracované funkčné zmenšené drevené konské záprahy z dielne starého otca Jána Tatarku st. (1905 – 1997), otca Jána Tatarku ml. (1932 – 2023) a Ľubomíra Tatarku (1958) – súčasného majiteľa zbierky. Ľubomír Tatarka, známy gajdoš, ľudový umelec a milovník pastierskej kultúry, sa na vernisáži osobne prihovoril publiku, priblížil históriu výstavy a podelil sa o svoje spomienky a remeselné skúsenosti. Nechýbala ani hudobná vložka, o ktorú sa postaral Róbert Puškár, čím

podujatie získalo ešte silnejšiu atmosféru spätú s tradíciou a kultúrnou identitou regiónu.

Zaujímavosťou výstavy je aj výber pastierskeho riadu z dielne Ľubomíra Tatarku, ktorý odráža jeho hlboký vzťah k ovčiarstvu, prírode a valašskej kultúre. Výstava tak ponúka nielen pohľad na zručnosť troch generácií remeselníkov, ale aj na spôsob života, ktorý si zaslúži našu úctu a zachovanie. Výstava bola dôstojným otvorením jubilejného 58. ročníka Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve a zároveň 10. ročníka Krajanského dvora, kde sa každoročne stretávajú Slováci z celého sveta, aby spoločne oslávili to najcennejšie, čo máme – živé tradície. ■

Správa ...8b19546667

Krempašské gazdinky opäť reprezentovali Slovákov z Poľska na Krajanskom dvore v Detve

autor | Marek Bryja

Tohtoročný 10. ročník Krajanského dvora v Detve ozvláštnili svojím prínosom krempašské gazdinky, ktoré priniesli do Detvy nielen chutné regionálne jedlá, ale aj kultúrny program. Podelili sa s návštevníkmi festivalového diania o svoje skúsenosti, špeciality a starootcovské dedičstvo.

Slovenská ozvena z Krempách hrdo rezonovala v rámci medzinárodného stretnutia krajanov na *Krajanskom dvore*, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou *Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve*. Tento ročník bol o to výnimočnejší, že išlo už o jubilejný 10. ročník Krajanského dvora a zároveň 58. ročník slávností, ktoré každoročne priťahujú tisíce milovníkov slovenského folklóru, tradícií a remesiel.

Krajanský dvor je unikátnym priestorom, kde sa stretávajú Slováci žijúci v zahraničí – z Ameriky, Kanady, Srbska, Rumunska, Maďarska, Česka, ale aj Poľska – aby tu spoločne predstavili svoju činnosť, udržiavané tradície a regionálne špeciality. Ide o výnimočnú platformu pre zachovanie národnej identity Slovákov žijúcich mimo územia Slovenskej republiky, ale aj o priateľské a tvorivé stretnutie rôznych komunít. Spoločne si vymenili svoje skúsenosti, nadobudli nové informácie o Slovákoch z iných krajín.

Krempašské gazdinky sa aj tento rok prezentovali nielen svojím tradičným odevom a pohostinnosťou, ale najmä ponukou jedál, ktoré sú typické pre spišskú slovenskú kuchyňu. Návštevníci mohli ochutnať recepty starých mám, ktoré sa v rodinách odovzdávajú z generácie na

generáciu. Vďaka ich láske k tradíciám a remeslu mohol každý pocítiť chuť domova, aj keď pochádza z iného kúta sveta.

Účasť na tomto podujatí by však nebola možná bez finančnej a organizačnej podpory. Gazdinky z Krempách sa mohli zúčastniť vďaka podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, za čo im patrí úprimná vďaka a uznanie. Vďaka tejto podpore mohli nielen dôstojne reprezentovať slovenskú menšinu z Poľska, ale aj aktívne prispieť k zachovaniu a propagácii spoločného kultúrneho dedičstva.

Veríme, že podobné stretnutia budú pokračovať aj v nasledujúcich rokoch a že krempašská slovenská komunita bude i naďalej neoddeliteľnou súčasťou tohto krásneho folklórneho putovania. ■

Horčičné zrnko

Pripravil:
Mons. prof. ThDr. Ján Duda, PhD.

NEBEZPEČENSTVÁ BOHATÝCH

18. nedeľa v cezročnom období – 3.8.2025

Biblické súradnice: Kaz 1,2; 2,21-23. Žalm 90; Kol 3,1-5. 9-11. Lk 12,13-21.

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Evanjelium dnešnej nedele je Ježišovo podobenstvo o boháčovi, ktorému pole prinieslo bohatú úrodu a on mal plnú hlavu starostí ako si uchovať svoj bohatý majetok. Z bohatstva vyplývajú tri možné nebezpečenstvá: že sa začne obchádzanie zákonov pri nadobúdaní majetku (s. 39). Druhé: že chamtivosť opantá bohatých natoľko, že „nevedia kedy majú dosť“ (s. 47). Tretie: že niektorí bohatí hovoria, že peniaze im poskytujú slobodu a že preto majú svoj život pod kontrolou. Lenže to tak nie je, je to iba ich fikcia. Svoj život nikdy nemáme pod kontrolou, hoci si to myslieť môžeme (s. 95). Ježišovo podobenstvo ukazuje, že boháč upadol do všetkých troch.

Literatúra: Morgan Housel: *Psychológia peňazí. Nadčasové lekcie o bohatstve, chamtivosti a šťastí*. Bratislava : Aurora 2022.

OPÁSANÉ BEDRÁ A LAMPY ZAŽATÉ

19. nedeľa v cezročnom období – 10.8.2025

Biblické súradnice: Múd 18,6-9. Žalm 33. Hebr 11,1-2.8-19. Lk 12,32-48.

Uvedenie do nedeľného evanjelia: V evanjeliu dnešnej nedele nás Ježiš burcuje k bdelosti, pripravenosti, povedané biblicky „mať bedrá opásané a lampy zažaté“. Nie je to iba zbytočný hurhaj? Peter Seewald popisuje svoj návrat k Bohu takto: „V oblasti náboženstva platia iba tie skúsenosti, ktoré človek sám prežil. Ostatné nemá cenu“ (s. 114). „Skutočnou príčinou môjho návratu k náboženstvu boli moje deti. Vyrastali ako pohania, ale jedného dňa ma to vydesilo. „Nebudú vedieť nič o vrchu Sinaj, zúfalo som zakričal manželke, a pri otázke blahoslavenstiev budú len unavene krútiť hlavou. Našu kultúru ani len nespoznajú...“ (s. 121).

Literatúra: Peter Seewald: *Môj návrat k Bohu*. Trnava : SSV 2023.

NIE POKOJ, ALE ROZDELENIE

20. nedeľa obdobia cez rok – 17.8.2025

Biblické súradnice: Jer 38,4-6. 8-10. Žalm 40. Hebr 12,1-4. Lk 12,49-53.

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Témou evanjelia dnešnej nedele je „oheň a rozdelenie“. Jozef Tomko v jednom príhovore povedal, že „závisí od Ježišovho vzkriesenia: Ježiš jestvoval len v minulosti alebo jestvuje aj v prítomnosti“ (s. 235). A už tu máme rozdelenie: jedni tvrdia, že niet vzkriesenia, iní, že Ježiš je živý i dnes.

Literatúra: Jozef Tomko: *Hľadieť za obzor*. Trnava: SSV, 2014.

TESNA BRÁNA DO NEBA

21. nedeľa obdobia cez rok – 24.8.2025

Biblické súradnice: Iz 66,18-21. Žalm 117. Hebr 12,5-7. 11-13. Lk 13,22-30.

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Ježiš nás v dnešnom evanjeliu nabáda: „Usilujte sa vojsť tesnou bránou (do neba). „Tesná brána“ sa dá vykladať rôzne. Napríklad doslovne tak, že ak je brána do neba úzka (=tesná), neprejde cez túto bránu mnoho ľudí, čiže v nebi nebude veľa ľudí. Tento výklad je dosť pesimistickým scenárom. Či Ježiš Kristus nezomrel za všetkých ľudí? Aj „konsekračné slová“ v omšovej eucharistickej modlitbe uvádzajú, že Ježišova krv bola vyliata „za mnohých“. „Tesná brána“ sa dá vykladať aj inak, ako symbol námahy, úsilia. Niektorí si to predstavujú tak, že nemusia nič urobiť a nebo im padne samo do náručia. To je asi veľmi naivné. V súčasnej dobe si doslova treba „vyboxovať čas“ určený pre Boha a moju spásu. Iste, spása je darom Božej milosti, ale budeme spasení bez našej námahy a úsilia? Kresťanstvo nie je postojom lenivosti a ľahostajnosti.

Literatúra: Marek Vácha: *Páte evangelium*. Brno : Cesta 2025.

MIER SO SVETOM?

22. nedeľa v cezročnom období – 31.8.2025

Biblické súradnice: Sir 3,19-21. 30-31. Žalm 68. Hebr 12,18-19. 22-24. Lk 14,1-14.

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Ježiš Kristus nás varuje pred prvými a privilegovanými miestami a uctievanými postami. Po milánskom edikte (313), kedy rímsky cisár Konštantín dal cirkvi slobodu, mnohí cirkevní predstavitelia sa radi stávali prvými, privilegovanými, mocnými, vplyvnými. A to nezriedka trvá dodnes. Ako to pred niekoľkými rokmi vyjadril nemecký sociológ náboženstva Detlef Pollack vetou „Klub čakateľov na spoločenský vzostup“ (=kto chcel dosiahnuť spoločenský vzostup, stal sa kresťanom) (s. 213). Na druhej strane, protestantský teológ a historik Volker Leppin jasne povedal, že „kresťanstvo vlastne nikdy nemôže uzavrieť trvalý mier s týmto svetom. Bez kladenia odporu svetskému pragmatizmu, bez príslovečného „príď kráľovstvo Tvoje“ (viď modlitbu Otče náš) by kresťanstvo nikdy nebolo tým, čím má byť“ (s. 139).

Literatúra: *Kresťanstvo. Dejiny náboženstva, ktoré zmenilo svet* (zost. Eva-Maria Schnurr). Bratislava : Dennikn, 2021.

eprasa.pl 8b19546667

FS Hajduky v Čerpotoku

autor | Dorota Moś

Nositelia slovenských folklórnych tradícií sa stretli v bihorskom regióne v Čerpotoku v severnom Rumunsku, ktorý sa stal v júli t.r. spájacím článkom pri sprostredkovaní krajanských stretnutí pre zahraničných Slovákov.

Práve XIX. medzinárodný mládežnícky folklórny festival s názvom *Mládežnícky folklórny* Čerpotok *2025* bol výnimočným sviatkom ľudovej kultúry, venovaným tým, ktorí si vážia hodnotu tradícií, krásu tradičných ľudových piesní a čaro slovenských tancov. V dňoch 19. – 20. júla 2025 sa Čerpotok stal miestom bohatého kultúrneho programu, ktorý spojil účastníkov z Maďarska, Rumunska, Srbska a Poľska – folklórny súbor Hajduky, ktorý pôsobí pri Slovenskom dome Spolku Slovákov vo Vyšných Lapšoch. Festival vznikol v roku 2004 za účelom uchovávania slovenského folklóru v prostredí rumunských Slovákov i medzi mladými generáciami krajanov zo zahraničia. Sprievodnou myšlienkou tohtoročného festivalu bolo vinobranie – pradávna tradícia v tomto regióne spájajúca prácu rúk s radosťou duše.

Spevácke skupiny a folklórne súbory prezentovali rozmanitosť kultúrneho dedičstva, ktorého korene siahajú hlboko do histórie našich predkov. V Rumunsku sme nadviazali spoluprácu so súborom Cerovina, ktorý sme pozvali na návštevu k nám.

Súbor Hajduky dlhodobo pokračuje v spoznávaní kultúrneho dedičstva v iných slovenských komunitách v zahraničí, zvlášť folklórnych zoskupeniach, s ktorými nadväzuje spoluprácu. Doteraz sme boli v Srbsku a Chorvátsku. Na oplátku sme spoznané tam folklórne súbor pozvali k nám. Bola to príležitosť pre výmenu skúseností a súčasne pre tvorbu spoločnej platformy pre ďalšie folklórne projekty v budúcnosti. Naďalej chceme v tom pokračovať, pretože nás to obohacuje, získavame nové skúsenosti, poznatky, učíme sa nové veci. Súčasne to umožňuje členom súboru navštevovať nové krajiny, kde prezentujú svoj folklórny kumšt.

Úprimné poďakovanie vyjadrujeme Demokratickému zväzu Slovákov v Rumunsku za pozvanie na festival, miestnym činiteľom z radov Slovákov a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí za finančnú podporu, vďaka ktorej sme sa mohli tohto výnimočného festivalu zúčastniť. ■

eprasa.pl 8b19546667

Malé jubileum vo veľkom – sto rokov od narodenia biskupa Kaľatu II.

autor | Mgr. Michal Válka

Pokračovanie z predchádzajúceho čísla.

Ich mladší syn Juraj dokonca v kostole hrával na organe. V čase povstania však prestali platiť všetky výnimky a nastal holý boj o prežitie. Po udaní istej skupiny karpatských Nemcov žijúcich v Ružomberku si gestapo prišlo aj po rodinu Munkovcov.

Stalo sa tak 14. a 15. decembra 1944. Otec magister Mikuš sa ho snažil zachrániť a takisto sa o to pokúšal aj páter provinciál Jurovský, no vojaci pod tlakom končiacej vojny nemohli urobiť žiadnu výnimku. Zatkli ich a odviedli do koncentračného tábora. Po prestupnej stanici v Seredi matka so synom Jurajom skončili v Bergen-Belsene. O osude otca Františka a syna Tomáša vydal svedectvo kňaz Peter Bárdoš, ktorý sa takisto dostal do skupiny zatknutých ľudí smerujúcich do Lichtenradu. Podľa kňaza Petra ich vysilených zastrelil SS-ák počas vojenského presunu. Biskup Kaľata neskôr v rozhovore pre Katolícke noviny povedal: *„Zatknutie spolubrata Tomáša Munka nemeckým gestapom na jeseň roku 1944 mohlo byť pre nás dobrým mementom do budúcnosti, hoci sme ani len netušili, že nás raz môže stihnúť niečo podobného.“*[11] Dominik Kaľata si maturitnú skúšku dorobil v Ružomberku až po vojnových udalostiach. V roku 1947 maturoval zo štyroch predmetov: slovenčina, francúzština, latinčina a fyzika.

Po počiatočnom zoznamovaní s rehoľou v noviciáte začalo obdobie scholastikátu spočívajúce v štúdiu filozofie a teológie. Na filozofické štúdiá nastúpil do Dečína. Tie jezuiti v medzivojnovom období absolvovali v zahraničí. Po zmene pomerov počas vojny museli hľadať iné možnosti. V Dečíne postavili v roku 1933 budovu pre nemeckých jezuitov. Po zoštátnení noviciátu českých jezuitov v Benešove tu od roku 1947 boli aj českí novici. Bol to ťažko skúšaný región Sudet. Prednášali tu ôsmi profesori. Dominikovi Kaľatovi sa tu podarilo získať licenciát po obhájení práce s názvom *Problém Boha vo filozofii Eduarda Le Roya*.

Koncom februára 1948 došlo ku komunistickému prevratu v Československu. Po 25. februári si komunisti uzurpovali absolútnu moc v štáte a začali si presadzovať svoju marxisticko-leninskú ideológiu. Jedným z jej cieľov bolo zničenie náboženstva, ktoré podľa nej predstavuje ópium ľudstva. Na túto úlohu si vypracovali celý plán úloh. Medzi prvé a hlavné patrila eliminácia biskupov a zrušenie rehoľí. Biskupi totiž predstavovali dôležitú moc v Cirkvi a rehole kvôli svojej hlbokej duchovnosti boli zas jej obrannými baštami. V roku 1950 boli naplánované dve akcie proti reholiam v Československu. Akcia K (kláštory), v noci z 13. na 14. apríla, sa zamerala na zrušenie mužských rehoľí a Akcia R (rehoľníčky), koncom augusta bola namierená proti ženským reholiam. Komunisti sa na to pripravovali dlhodobým sledovaním kláštorov a rehoľníkov i rehoľníčok v nich. V Dečíne, kde sa v tom čase Dominik Kaľata nachádzal, bolo 52 jezuitov. Otec biskup na osudnú noc spomína nasledovne: *„Naraz nám búchali na dvere. Tak sme otvorili, nuž a tam stáli milicionári. My sme boli ospalí, lebo bolo nadránom. Ozbrojení policajti hovorili: rýchlo sa obliecť, najnutnejšie veci si zoberte so sebou na dvor. Keď sme tam čakali, tak nám povedali, že si nič so sebou neberieme, žiadne knihy, len to najpotrebnejšie, bielizeň a šaty. Tak sme nastúpili na dvor a za chvíľu nás už ládovali na otvorené nákladné auto. Tam sme si posadali na lavičky, no a nás viezli. Nevedeli sme kde ideme. Mysleli sme si, že ideme na Sibír.“*[12]

Cesta napokon netrvala tak dlho. Doviezli ich do neďalekého Bohosudova. V koncentračnom kláštore umiestnili vyše dvesto rehoľníkov. Komunisti ich chceli zaradiť medzi pracujúci ľud, do rozbiehajúcej sa výroby a do stavebníctva. Rehoľníci v Bohosudove pracovali najmä v miestnej kaolínke. Kaolín sa spracovával na výrobu elektrických súčiastok, ale i porcelánu, keramiky a obkladačiek. To čo malo byť výhodou prenasledovateľom, že ich izolovali od ostatného pracujúceho obyvateľstva, sa stalo výhodou pre prenasledovaných. Stiesnenosť a pracovnú záťaž zvládali rehoľníci výborne. Potajme ale pokračovali v štúdiu teológie. Starší kryli mladších, aby mohli pokračovať v utajenom štúdiu. Tak urýchlene zvládli skúšky, ktoré im chýbali a dostali tajné listy, ktoré ich odporučili k vysviacke. Medzitým im minister vnútra Alexej Čepička vymyslel náplň na ďalšie roky. Zaradili ich do špeciálnych vojenských útvarov známych ako Pomocné technické prápory (PTP). Tie boli pre štát lacnou pracovnou silou v stavebníctve, baníctve, priemysle, či v budovaní infraštruktúry. Zaistených rehoľníkov premiestnili tak, aby ich odtrhli od ich pôvodného prostredia. To znamená, že rehoľníkov zo Slovenska poslali do Čiech a naopak. Už pohľad na tieto vojenské jednotky bol veľmi zvláštny. Uniformy mali poskladané z rozličných vojenských i nevojenských oblečení a ich zbraňami boli pracovné nástroje. Dominik Kaľata sa dostal do práporu číslo 54. Najprv ich previezli do Komárna. Tam bol tento prápor rozdelený na rotu 5. a 6. Kaľata patril k rote 6., ktorá sa dostala najprv do Podbořan a potom do Hájnik pri Sliači. Mali stavať vojenské kasárne, opravovať letisko Sliač a budovať dôstojnícke byty v Banskej Bystrici. Keďže Dominikov otec bol tesárom a s týmto remeslom sa stretol už doma, hlásil sa aj on do tesárskej partie. Jeho rota patrila k najvýkonnejším v Československu. V súťaži výkonnosti obsadili tretie miesto. Ušetrený čas využívali študenti na ďalšie teologické štúdiá. Hlavne po presune do Hájnik mali v roku 1951 veliteľa Mikoviča, ktorý sa dokonca prejavil ako praktizujúci katolík a istým spôsobom im pomohol kryť tieto ich aktivity. *„V rozkaze nariadil, aby inštruktori a politruci (politickí školitelia) chodili na povinnú vychádzku. Tí sa*

[11] KAĽATA, Dominik: Mohli ma uniesť..., s. 17.

[12] Kalata, príbeh pamätníka.

eprasa.pl 8b19546667

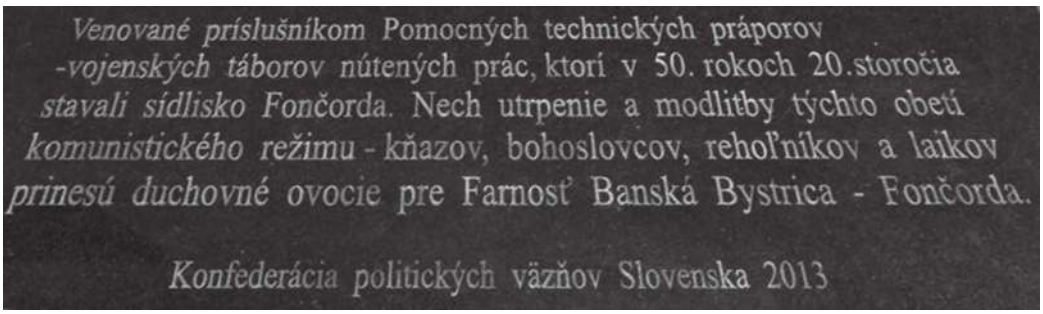
Novovznikajúce banskobystrické sídlisko Fončorda, ktoré pomáhali stavať príslušníci Pomocných technických práporov

z toho tešili, ale vôbec netušili, že v tom čase vojaci tajne študujú – v izbe u redemptoristov morálku, u jezuitov filozofiu a dogmatiku, u františkánov asketiku, či u kapucínov pastorálku.“[13] Je samozrejmé, že veliteľa Mikoviča po čase napokon prevelili na iné miesto a oni dostali oveľa prísnejších kapitánov. Počas jeho velenia však ešte stihol Dominik Kaľata prijať aj tajnú kňazskú vysviacku. Bolo to vďaka biskupovi Pavlovi Hnilicovi. Tento mladý jezuita prijal tajnú biskupskú vysviacku ako novokňaz. Bol to nevyhnutný krok, najmä pre rehoľníkov, ktorí po svojich štúdiách stáli pred bezvýchodiskovou situáciou. Biskupi boli v takzvaných domácich väzeniach tak prísne strážení, že nemohli udeľovať vysviacky bez vedomia svojich dozorcov. Tobôž to nešlo v prípade rehoľníkov, ktorí boli do roku 1968 prakticky v ilegalite, postavený mimo zákona. V tomto neľahkom postavení si provinciáli podľa inštrukcií z Ríma mali tajne určiť svojich delegátov. Mladý novokňaz Pavol Hnilica začal v Brne študovať zdravotnícky kurz. Mal preto trochu väčšiu možnosť pohybu. Preto si prišiel obnoviť k viceprovinciálovi Matejovi Markovi svoje rehoľné sľuby. Otec Marko mal z dôvodu svojho podlomeného zdravia tiež obmedzenú ochranku. Po príchode Pavla Hnilicu poslal biskupovi Róbertovi Pobožnému list, v ktorom ho prosil o tajnú biskupskú vysviacku. V liste bolo viacej mien, ale biskup Pobožný sa rozhodol pre mladého kňaza Pavla Hnilicu, ktorý tak v prísne tajnom režime prijal biskupskú vysviacku 2. januára 1951 v Rožňave. Otec Hnilica po nej začal horlivú apoštolskú činnosť, o čom svedčí, že počas desiatich mesiacov vysvätil okolo štyridsať kňazov z viacerých reholí. Do tohto obdobia spadá aj kňazská vysviacka Dominika Kaľatu, ktorú prijal spolu s Alojzom Dlugim, Jánom Lešom a Rudolfom Zubekom. Sám si na ňu spomínal vo vysielaní rádia Lumen, kde upresnil, že si v PTP pýtali dovolenku na iné miesto, ktoré aj navštívili, aby mali alibi. Potom však prišli do Bratislavy, kde už bolo všetko dohovorené a pripravené. Na stanici ich čakal bývalý spolubrat, ktorý ich nenápadne priviedol na určené miesto. Bolo to v blízkosti zimného štadióna, kde mali rehoľné sestry súkromnú kaplnku. Na samotné miesto prišli v nedeľu 12. augusta 1951 v ranných hodinách. O chvíľu za nimi prišiel i biskup Hnilica. Vysviacka bola bez ľudí, bez spevu, v jednoduchosti. Sestričky im pripravili malé pohostenie, aby sa posilnili pred odchodom do PTP.

Pomocné technické prápory sa skončili fiaskom. Ich úlohou bolo zaradiť nepriateľov komunistického režimu do zamestnania. To sa im aj podarilo, ale hlavným cieľom bolo týchto nepriateľov politicky preškoliť, čo im však nevyšlo. Tento zámer stroskotal na jednej strane vďaka nízkej úrovni politických školiteľov a na druhej strane aj vďaka vnútornému odhodlaniu perzekvovaných vojakov. Z tohto dôvodu sa doba fungovania PTP umelo predlžovala. Väčšina narukovaných vojakov ukončila pôsobenie PTP k 31. decembru 1953. Ich odchod domov sa celkom nedá nazvať slobodou. Ako nepriateľov režimu ich síce pustili do svojho prostredia, no často boli tajne sledovaní i vypočúvaní, a napokon aj väznení. Dominik Kaľata po ukončení PTP odišiel do Košíc. Už počas vojenčiny si vytvorili tesársku partiu na čele so skúseným spolubratom Andrejom Frankom, s ktorou plánovali ďalšiu spoluprácu v metropole slovenského východu. Tento plán vydržal jeden rok. Dvaja členovia tejto partie ťažko ochoreli a nemohli už ďalej pracovať. Ich partia sa rozišla a Dominik Kaľata si musel hľadať nové zamestnanie, ktoré krátko našiel ako vedúci reklamy v obchode s drobným tovarom, a potom najdlhšie pracoval ako fotolaborant na Lekárskej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Jeho spolupracovníci si chválili jeho pracovné nasadenie, ako aj ochotu pomôcť. Popri civilnom zamestnaní ďalej rozvíjal ako tajne vysvätený kňaz pastoráciu, najmä medzi vysokoškolákmi. Jeho spolubrat, neskorší kardinál Korec upresňuje, že to bola určitá deľba práce, ktorú mali vyvinutú s oficiálne ustanovenými kňazmi. Tým totiž Štátna bezpečnosť obmedzovala vplyv na mládež, ktorá mala byť vychovávaná ako nová generácia bez Boha. Skupina okolo Dominika Kaľatu sa postupne rozrastala, čo potvrdzuje jej životaschopnosť. Kaľata sa dokonca dostal do centra utajovaného duchovného života na východe Slovenska. Stalo

[13] MANDZÁK, Daniel Atanáz: *Neprestaňme dobrorečiť Pánovi*. Bratislava : Redemptoristi, 2018, s. 68.

eprasa.pl 8b19546667

Pamätná tabuľa venovaná príslušníkom Pomocných technických práporov umiestnená pred miestnym farským kostolom sv. Michala archanjela

sa to 9. septembra 1955, hneď po tom, ako ho Ján Korec tajne vysvätil za biskupa. Korec tak urobil v situácii, keď mu hrozilo väzenie. Podľa inštrukcie, ktoré dostal z Ríma mali byť na Slovensku dvaja tajne vysvätení biskupi, aby bol jeden biskup takpovediac v zálohe. Potreby, ktoré tajne vysvätení biskupi mali však nedovolili tomu „druhému" biskupovi odpočívať. Napokon to fungovalo tak, že biskup Korec udeľoval tajné vysviacky na západnom Slovensku a biskup Kaľata na východnom Slovensku. Medzi jeho svätencov patrili napríklad Jozef Gajdár, Andrej Franko, či Ján Krajňák a Jozef Tóth. V rokoch 1955 až 1968 tajne vysvätil podľa jeho spomienok približne desať kňazov. Tento počet je približný, pretože o týchto vysviackach sa nemohla spisovať žiadna evidencia.

Tajná duchovná pastorácia bola vždy nebezpečná a jednou nohou ňou stál už vo väzení. Sám o tejto situácii píše nasledovne: *„V tejto situácii mi bolo jasné, že ma polícia viac-menej nenápadne a rafinovane sleduje. Nevedel som však, kto to konkrétne robí. Spolupracovníci na pracovisku? Ktorí? Domáci alebo susedia? Susedia? – Tu bolo jasné, že sa potrebné kontakty s rehoľnými spolubratmi nedajú natrvalo utajiť, ak máme vôbec niečo robiť. Tak sa prejavil rozpor, s ktorým sa musel každý vysporiadať: v ničom neustúpiť od zásad viery a mravov, a pritom nestať sa lacnou obeťou policajných intríg. V práci dávať solídny výkon, súčasne, súčasne však nezanedbať rast vo viere, v duchovnom živote i v štúdiu. Táto takrečeno mnohoposchodovosť bola po dlhé roky nezmernou psychickou záťažou a musel som viac ráz s bolesťou zažiť, že nie všetci na to stačia a že sú k tomu potrebné mimoriadne Božie zásahy."*[14] Obozretnosti v tejto situácii nikdy nebolo dosť. Súdruhovia sa mu snažili „spestriť" život aj početnými ženskými návštevami. Mnohí aj tušili, že Dominik Kaľata je akýsi náboženský aktivista, ale ďalej to neriešili. Medzi nich patril i jeho vedúci na lekárskej fakulte. Niektorí však pre určité výhody donášali Štátnej bezpečnosti (ŠTB) určité informácie. Dominik Kaľata sa prvý krát dostal do väzenia 20. januára 1960 na základe udania údržbára na fakulte. Toto zadržanie netrvalo dlho. Už v máji bola amnestia prezidenta republiky, ktorá sa vzťahovala aj na neho. Na lekárskej fakulte už ďalej pracovať nemohol. Ďalšiu prácu našiel v košickom stavebnom mestskom podniku, v úseku elektricko-montážnom. Kvôli tomu si musel urobiť aj niektoré skúšky na elektrotechnickej priemyslovke. To, čo sa v tejto situácii javila ako zbytočná komplikácia, malo v ďalšom živote Dominika Kaľatu veľký význam. Vďaka tomuto štúdiu bol neskôr v Jáchymovských baniach ušetrený práce pod zemou, ale ako vyučený elektrikár zostal na povrchu opravovať vozne.

V situácii ohrozenia jeho pastorácie pristúpil aj Dominik Kaľata k tajnej vysviacke ďalšieho biskupa. Predstavení určili, že sa ním má stať jezuita pôsobiaci v Prahe, Peter Dubovský. Biskupskú vysviacku mu udelil 18. mája 1961 v Prahe. Viaceré skupiny jezuitov boli v celej Československej republike v hľadáčiku ŠTB už dlhšie obdobie. Komunisti mali z nich obavu najmä pre ich misionársku činnosť, ktorá nesiahala len za hranice jednotlivých štátov, ale aj za hranice bežných možností. Boli pripravení zobrať na seba aj ťažké výzvy pri šírení evanjelia. Pri zistení a vypočúvaní Petra Dubovského sa vyšetrovateľom opäť vynorilo meno Dominika Kaľatu. Ten teda opäť smeroval do väzenia. Druhýkrát bol zaistený 20. februára 1963. Odviezli ho na Ruzyň. Tam ho obvinili za nenahlásenie protištátnej činnosti talianskeho občana Giuda Mirtiho. Mirti bol obchodníkom a pri svojich obchodných cestách bol aj určitou spojkou medzi Vatikánom a umlčanou Cirkvou v Československu. Počas vyšetrovania však vyšla najavo aj biskupská vysviacka Dominika Kaľatu. Jeho obvinenie teda prekvalifikovali na vyšší stupeň: *„V priebehu vyšetrovania však bolo zistené, že u obvineného Dominika Kaľatu nejde len o neoznámenie trestného činu, ale o aktívnu podvratnú činnosť proti republike, ktorou sa obvinený Dominik Kaľata dopustil v dobe od mája 1961 do augusta 1962. Preto tiež vyšetrovateľ proti Dominikovi Kaľatovi vzniesol dňa 21. marca 1963 s prihliadnutím k ustanoveniu par. 166 trestného zákona obvinenie pre trestný čin podvracania republiky podľa par. 98 odst. 1 a 2 písmeno a trestného zákona."*[15]

Dominikovi Kaľatovi boli pripočítané aj amnestované roky z predchádzajúceho väzenia. Spolu dostal výmer trestu takmer osem rokov, z ktorých si odsedel skoro šesť. Väčšinu 60. rokov 20. storočia tak Kaľata strávil vo väzniciach. V Katolíckej cirkvi to bolo obdobie Druhého Vatikánskeho koncilu. Pápež Ján XXIII. myslel na väznených pastierov aj v otváracom príhovore a oni sa za koncil modlili a obetovali za múrmi väzenia. Biskup Kaľata bol v dvoch vyšetrovacích väzbách a štyroch väzniciach. Vyšetrovacie väzby boli v Československu krutými mučiarňami, v ktorých vyšetrovatelia dosahovali výsluchy aj telesným a psychickým týraním. Samotné väzenie tak pre väzňov predstavovalo tú lepšiu časť zaistenia. Dominik Kaľata si svoj trest odsedel v Mírove, Valdiciach, Jáchymove a v Leopoldove. V samotnom väzení mu pomohlo, že mal čerstvo vyštudovanú elektrotechnickú priemyslovku. Sám na to spomínal v roz-

[14] KAĽATA, Dominik: *Svedectvo života a prenasledovania*. Staufen (30. 11. 1990), kartón Dominik Kaľata II.

[15] Archív ABS.

eprasa.pl 8b19546667

hovore pre rádio Lumen: „*Ó, výborne, potrebujeme elektrikárov. Na Mírove sme navíjali motory. Potom som bol krátko vo Valdiciach, ale dostal som sa do Příbramu, na Bytíz, kde som bol vyše roka ako údržbár – elektrikár pre uránové bane v Jáchymove. Tam boli ruskí inžinieri, ktorí súrili: rudu, rudu, rudu. Všetko ostatné bolo vedľajšie. Tie vozy sa preto často kazili. Tak som bol údržbárom na elektrických lokomotívach. To považovali za veľmi dôležité. To uľahčilo môj pobyt v tom zmysle, že ma ináč traktovali. Naša zámočnícko-elektrikárska partia bola považovaná za takú dôležitú, že nás ani tak neprehliadali. Tak sa podarilo napríklad doniesť z bane na bytovku napríklad hostie, alebo fľašku s vínom.*“[16] Z Bytizu ho previezli do Leopoldova, pretože Bytíz bol menej stážený a jeho potrebovali umiestniť do prísnejšieho väzenia. Pobyt za mrežami bol pre Kaľatu, tak ako pre mnohých ďalších výzvou nájsť aj v tomto priestore oázy vnútornej slobody. Biskupovi Kaľatovi sa to podarilo zaujímavým spôsobom, o ktorom hovoril aj Štefanovi Janovjakovi: „*Keď bol vo väzení povedal, že v histórii toho väzenia nepoznali nikoho, kto by tak rád robil čistiace služby. On to však robil aj preto, že keď umýval napríklad chodbu, išiel popri jednej alebo druhej cele a ako umýval, tak niekoho aj vyspovedal, alebo rozdal prijímanie*.“[17]

Obvinený Dominik Kaľata

Z väzenia ho prepustili koncom mája v roku 1968. Pri jeho prepustení však došlo k zámernému taktizovaniu. Počas obdobia krátkeho politického uvoľnenia známeho ako pražská jar sa konala 13. a l4. mája 1968 veľká cyrilometodská púť, kde sa zrodilo aj dielo koncilovej obnovy. Tu sa po prvýkrát objavili tiež tajne svätení biskupi Korec a Dubovský. Kaľata bol však stále vo väzení. Preto jedným z pokrikov na Velehrade bola aj veta: „*Ideme na Leopoldov a oslobodíme biskupa Kaľatu.*“

Jeden z banských vozňov, ktoré Dominik Kaľata opravoval v Jáchymovských uránových baniach

Na slobodu sa dostal 25. mája 1968. Biskup mal záujem o pôsobenie, hoci aj v kňazskej úlohe v pastorácii na Slovensku. Stal sa však predmetom vyjednávania vatikánskej diplomacie s komunistami v Československu. Dobrotivý pápež Ján XXIII. bol pápežom dialógu, preto sa začali rozhovory aj s vyjednávačmi za železnou oponou. Jednou z požiadaviek československých vyjednávačov bola eliminácia činnosti podzemnej cirkvi a jej hlavných pastierov – biskupov. Dominikovi Kaľatovi bolo aj cez trnavského biskupa Ambróza Lazíka naznačené, že by mal odísť do zahraničia. Aj keď jeho odchod do zahraničia nebol tak dramatický ako emigrácia biskupa Hnilicu, ktorému hrozila na hraniciach smrť, tiež nebol ľudsky vôbec ľahký. Dominik Kaľata odišiel z Československa 13. marca 1969.

Jedným z prvých problémov, ktoré v zahraničí riešil bola situácia v jeho rodnej obci Nová Belá. Tento problém mal svoju päťdesiatročnú históriu, kedy Nová Belá bola pričlenená k Poľsku, pričom mnohí jej obyvatelia cítili príslušnosť k slovenskému národu. Do druhej svetovej vojny mali Novobeľania kňaza Františka Móša, ktorý podporoval ich národnostné požiadavky. Po druhej svetovej vojne však došlo k zásadnému obratu a obci boli tamojšími kňazmi zakazované slovenské modlitby i piesne. Neochota krakovskej kúrie riešiť tieto národno-religiózne konflikty viedla k udalosti, ktorá vyvrcholila na sviatok Božieho tela, 13. júna 1968. Kňaz Stanislav Adamski zakázal veriacim akékoľvek spevy v slovenčine. Niektorí dotknutí veriaci mu teda skrátili procesiu s Božím telom, na čo kňaz reagoval tak, že monštranciou začal dav rozrážať a niektorých ňou aj poranil. Po tomto incidente krakovský arcibiskup Karol Wojtyla zakázal konanie bohoslužieb v miestom kostole. Biskup Kaľata sa s arcibiskupom Wojtylom niekoľkokrát kvôli tomuto problému stretol a svoje postoje vysvetľovali aj v Ríme pri pápežovi Pavlovi VI. Vďaka diplomatickej snahe biskupa Kaľatu, ale i jeho spolupracovníkov akými boli biskup Hnilica, či duchovný otec Šebastián Košút sa mu táto situácia podarila vyriešiť v prospech obnovenia bohoslužieb v kostole sv. Kataríny v Novej Belej.

Pokračovanie v nasledujúcom čísle.

[16] KAĽATA, Dominik: Karmel (28. 2. 2010). In: *Rádio Lumen*. lumen.sk/archiv.html#Karmel/all/58.

[17] Štefan Janovjak (1945), bytom Postfach 131, CH-4123, Allswill 1; manažér vo Švajčiarsku, záznam výpovede 8. 4. 2021.

eprasa.pl 8b19546667

Prázdninové aktivity v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | Paulina Zarębczan

Krásne letné počasie praje rozličným aktivitám organizovaným pre deti. V Centre slovenskej kultúry v Novej Belej v priebehu prázdnin prebiehajú rozličné aktivity, ktoré ponúkajú zmysluplné naplnenie voľného času.

Vedúca Paulina Zarębczan vynakladá úsilie, aby tvorivé dielne boli pestré i zaujímavé a priťahovali pozornosť detí. Ako uvádza, práve to je zárukou vyššej frekvencie pri realizovaní aktivít. V priebehu prázdnin deti pripravovali napríklad podľa svojho vlastného návrhu prázdninové náramky vypletané z gumičiek a zdobené rozličnými gorálkami. Páčilo sa to tak dievčatám, ako aj chlapcom. Na začiatku im porozprávala ako sa vyrábajú takéto náramky, ponúkla im materiály, z ktorých si vybrali podľa farieb a vzoriek potrebné veci. Najskôr sa museli trochu potrápiť, kým ovládli techniku práce, ale potom to už bola sama radosť ako rýchlo dokázali vznikať v detských rukách skvosty, ktoré neskôr ozdobili ich ruky. Ozdoby urobili nielen pre seba ale i pre iných doma. Keďže počasie prialo tak si v rámci rozhýbania kostí a medzi prestávok počas tvorby išli vonku zahrať loptové hry, či si zabehať. Niekedy si urobili výlet do blízkeho okolia, aby ich príroda ozvláštnila svojím čarom a povzbudila k oddychu. Občas si dali na schladenie zmrzlinu alebo nejaké nealko na pitie. Boli to veselé a užitočne strávené chvíle.

Prázdninový čas sa kráti a preto si v rámci tvorivých dielní deti mohli pripraviť už aj pomôcku pre nový školský rok - organizér s mačacími motívmi, do ktorého si budú môcť dať svoje školské potreby. Bola to povzbudzujúca tvorivá práca a jej výsledok prekvapil i samých tvorcov. Sú hrdí na to, že už majú novú vec pre nový začiatok, ktorým bude nový školský rok.

Deťom sa páči, že v centre majú pripravený program a pani vedúca im venuje pozornosť a čas. Porozpráva sa s nimi, niekedy vypočuje čo im robí radosť, a naopak čo sa im nepáči. Umožňuje jej to riadiť tvorivé dielne a program tak, aby vládla všeobecná spokojnosť. ■

eprasa.pl 8b19546667

Jurgovský kultúrny kaleidoskop

autor | Sylwia Plucińska

Kultúrny život v Jurgove stále napreduje. Svedčí o tom okrúhle jubileum detského súboru a cena ministra, ako aj Kolbergova cena pre dospelý súbor.

V poslednú júlovú nedeľu sa konala obecná veselica Deň poľovníka, ktorá združila nielen obyvateľov obce, umelecké zoskupenia, ale i mnohých turistov. Sprievodnou akciou podujatia bola strelecká súťaž v kategórii mužov a žien. Pre divákov zasa šikovné jurgovské gazdinky pripravili neopakovateľné bryndzové halušky, guláš, grilované jedlá a výborné miestne koláčiky. V rámci kultúrneho programu sa prezentovali na javisku domáce a hosťujúce zoskupenia, o. i. miestna a hosťujúca dychovka z Dzietrzkowic (lodžský kraj), spevokol InNomine, ľudová kapela z Jurgova s názvom Jurgovskí muzikanti, folklórne súbory z Jurgova Podhalie – spišská skupina, Goral zo Ždiaru a kabaret „Śleboda". Veselicu ozvláštnili trombity Haniaczykov, ktorí pred rokmi boli spojení s miestnym folklórnym súborom. V rámci veselice sa konali oslavy 70. výročia pôsobenia Detského regionálneho súboru z Jurgova, ktorý dnes pôsobí pod názvom Malí jurgovčania, kým v minulosti niesol názov Spojený školský súbor piesní a tanca Malé Podhalie. Pri tejto príležitosti boli gratulácie, spomienky na uplynulý čas a prezentácia peknej publikácie s názvom *Detský regionálny súbor z Jurgova – 70 rokov so spevom a tancom po svete*, ktorej autorkou je Judyta Ptak. Kniha vznikla za spolupráce s Barbarou a Krzysztofom Kamińskimi, Jozefom a Maciejom Górkovcami. Pri príležitosti jeho 70. výročia Minister kultúry a národného dedičstva udelil pre súbor cenu za kultúrny prínos pre spoločnosť. Gratuláciu v podobe vystúpení priniesli detské súbory „Biołodunajcanie" z Białego Dunajca a „Orawskie Roztoki" z Veľkej Lipnice.

Kolbergova cena pre FS Podhale spišská skupina z Jurgova

Tento rok bola FS Podhale spišská skupina z Jurgova udelená cena Oskara Kolberga Za zásluhy pre ľudovú kultúru, ktorá je najvyšším celoštátnym ocenením v oblasti ľudovej kultúry. Toto vyznamenanie si súbor prevzal na Kráľovskom zámku vo Varšave 9. júla t.r. Je to vysoké vyznamenanie pre jurgovský súbor, ktorý práve v hlavnom meste Poľska mohol prezentovať svoj kumšt pred širokým a váženým publikom. Poďakovanie smerujeme aj tým, ktorí od vyše 70 rokov pôsobili a naďalej pôsobia v súbore. Na cenu nás navrhli: BCK Dom ludowy v Bukowinie Tatrzańskej, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze. ■

eprasa.pl 8b19546667

Tradičné remeslo na Orave

Na našich dedinách sa stále ešte stretneme s tradičným remeslom. Jeho zárukou sú skúsení majstri ako napríklad kováč Eugeniusz Skiciak z Podsrnia, ktorý vyhotovuje motyky a ďalšie náradie potrebné na gazdovstve alebo Stanislav Śmiech z Pekelníka, v ktorého šikovných rukách vznikajú košíky či metly z brezových prútov. Obaja sa stretávajú na jarmoku v Jablonke, kde predávajú svoje výrobky miestnym, ale i náhodným zákazníkom. Vďaka nim je tradičné remeslo na Orave stále živé. (bb)

Hasiči v Jablonke so štvorkolkou

Dňa 5. júla sa pred hasičkou zbrojnicou v Jablonke uskutočnila jedinečná udalosť – slávnostné posvätenie a symbolické odovzdanie do úžitku novej štvorkolky. Okrem toho sa konalo aj slávnostné odhalenie historickej a pamätnej tabule. Na úvod privítal prítomných predseda zboru Ján Kuczkowicz. Neskôr boli vyznamenaní zaslúžilí hasiči a aj ľudia, ktorí podporujú dobrovoľný hasičský zbor. Centrálnym momentom bolo posvätenie novej štvorkolky, ktorá bola oficiálne odovzdaná jednotke Dobrovoľného

hasičského zboru v Jablonke. Kľúče slávnostne odovzdal vojt Gminy Jablonka Stanislav Kasprzak. Súčasne bola odhalená a posvätená pamätná tabuľa, ktorá pripomína všetkých predsedov a veliteľov Dobrovoľného hasičského zboru v Jablonke v priebehu minulého storočia. Je to symbol hlbokej úcty a pamäti voči tým, ktorí po celé desaťročia formovali silu a ducha hasičskej jednotky. Pozdravy a príhovory mali pozvaní hostia. Podujatie ozvláštnila dychovka miestneho hasičského zboru. (gf, foto: www.jablonka.pl)

Zlatí jubilanti v Gmine Jablonka

Dňa 17. júla sa konalo v Gmine Jablonka stretnutie zlatých jubilantov, ktorí oslávili polstoročie spoločnej man-

želskej púte. Na stretnutie pozval vojt Gminy Jablonka sedemnásť jubilujúcich manželských párov. Spolu sa najskôr poďakovali Bohu za dar manželstva a spoločnej lásky v miestnom chráme. Neskôr sa premiestnili do Oravského kultúrneho centra, kde prevzali medaily za dlhoročný manželský život udelené prezidentom PR a odovzdané v zastúpení vojtom Gminy Jablonka S. Kasprzakom spolu so zástupkyňou Monikou Mastelovou, ako aj predsedom gminej rady Janom Głusiakom. Veselé zvuky oravskej kapely zaistili oslávencom dobrú zábavu. (gf, foto: www.jablonka.pl)

Gazdinky z Podsrnia v Rabe Vyžnej

Dňa 13. júla sa Združenie miestnych gazdiniek z Podsrnia zúčastnilo podujatia s názvom *Koncertový prevrat v paláci*, ktorý sa konal v Rabe Vyžnej pri paláci Głowińskich.

eprasa.pl 8b19546667

Bola to už v poradí tretia edícia tejto udalosti. Ústrednou myšlienkou bola úloha žien v medzivojnovom období. V rámci programu sa poukazovalo na kultúrny pokrok a vnímanie žien v 20. storočí práve v spomínanom paláci. Boli rozličné predstavenia hudobného a kabaretného rázu. Večer sa konala hudobná revue „Brodway Show“. Združenie miestnych gazdiniek z Podsrnia prinieslo tam chutné regionálne jedlá, o. i. guláš z jeleňa, či paštétu z diviaka. (gf, foto: archív Združenia miestnych gazdiniek z Podsrnia)

33. Oravské leto

V sobotu 19. júla sa na športovom štadióne v Jablonke konal 33. ročník festivalu s názvom Oravské leto. Na hlavnej scéne mohli návštevníci obdivovať ľudové kolektívy z Oravy. Oravskú hudbu, melódie, spev a tanec prezentovali súbory Rombaň, Malolipnická rodina Kolpinga, Malý OwCoK, Koliba, Oravská akordeónová kapela, Skalniok, Mladý OwCoK a OwCoK. Na scéne zažiaril aj súbor zo slovenskej časti Oravy - Čučoriedky z Rabče. Vystúpili tiež hosťujúce súbory Fermata i Cantare z partnerského mesta a Gminy Wolbórz. Sprievodným podujatím bol tradičný trh ľudového remesla. Na záver programu bol koncert Patrycji Markowskiej a ľudová zábava. (gf, foto: www.jablonka.pl/sowinskifoto)

Krempašský festival

Prvá augustová nedeľa patrila v Krempachoch 21. ročníku krempašského festivalu, ktorý sa uskutočnil vďaka iniciatíve miestnej richtárky Lucyny Łukasz, ako aj richtárskej rady a podpory gminy Nowy Targ. O zábavné popoludnie sa postarali miestne umelecké zoskupenia – od dychovky pod vedením Zbigniewa Mosza, cez speváčky zo Združenia gazdiniek a hudobníkov zo Śpisko Qmpanije, až po folklórne súbory Dolina, Zelené javorky a Zelený javor. Dobrú náladu zabezpečilo vtipné divadielko na motívy rozprávky ako Dedko ťahal repu i rôzne súťaže šikovnosti a zdatnosti. Nechýbali ani detské atrakcie či miestne špeciality z kuchyne krempašských gazdiniek. To všetko zachytil svojim objektívom krempašský rodák, fotograf Ján Krištofek. (mm-m, foto: kajot)

Spoločné cvičenie hasičov z gminy Nižné Lapše

V polovici júla sa v Kacvíne uskutočnilo spoločné letné cvičenie jednotiek dobrovoľných hasičských zborov z gminy Nižné Lapše. Jeho cieľom bolo zdokonalenie spolupráce a koordinácie pri záchranárskych a hasičských akciách ako výstavba odberných miest vody, dodávka vody prečerpávaním, hasenie požiaru v hustej zástavbe, poskytovanie prvej pomoci, či zásady bezpečnosti práce a ochrany zdravia pri práci. (mm-m, foto: www.lapszenizne.pl)

eprasa.pl 8b19546667

Sv. omšu ku cti Mons. Dominika Kaľatu SJ celebrovali duchovní Spoločnosti Ježišovej vdp. Jozef Mydlo a vdp. Marcel Mecko, miestny kňaz vdp. Artur Gadocha a autor knihy o biskupovi vdp. Michal Válka

Akt slávnostného odhalenia pamätnej tabule uvádzala a zároveň si v mene rodiny na Dominika Kaľatu aj zaspomínala predsedníčka Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Novej Belej Monika Bednarčíková

Nová Belá si uctila rodáka – biskupa Dominika Kaľatu

autor | Milica Majeriková-Molitoris
foto | Jan Krzysztofek, Milica Majeriková-Molitoris, Agáta Jendžejčíková

Dňa 20. júla sa severospišská obec Nová Belá prebudila do sviatočného rána. Miestni obyvatelia si s úctou odeli tradičné spišské kroje a aj kostolné zvony, čo ich zvolávali na sv. omšu zneli v tento deň akosi vznešenejšie a radostnejšie. Akoby si taktiež chceli uctiť výnimočného človeka, jezuitu, tajne vysväteného biskupa, významnú osobnosť Cirkvi, Slovákov v Poľsku i slovenského exilu v zahraničí, a najmä miestneho rodáka Mons. Dominika Kaľatu SJ.

Práve jemu bol totiž venovaný tento deň, a to pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia. Dopoludňajšia bohoslužba v slovenskom jazyku sa tak niesla v slávnostnom duchu. Pred početne zhromaždených miestnych obyvateľov, Slovákov z okolitých spišských obcí i ďalších hostí predstúpili duchovní Spoločnosti Ježišovej vdp. Jozef Mydlo a vdp. Marcel Mecko, miestny kňaz vdp. Artur Gadocha i vdp. Michal Válka, ktorý je autorom knihy o biskupovi a povedal o ňom aj peknú kázeň. Chrámom zneli slovenské spevy, modlitby i duchovné úvahy.

Z kostola sa prítomní presunuli pred Centrum slovenskej kultúry, kde sa spod fialového závoja črtali obrysy pamätnej tabule, ktorá bude odteraz pripomínať miestnym i návštevníkom tohto významného rodáka. Slova sa ujala predsedníčka Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Novej Belej a príbuzná biskupa Monika Bednarčíková, ktorá akt slávnostného odhalenia pamätnej tabule uvádzala a zároveň si v mene rodiny na Dominika Kaľatu aj zaspomínala: – *Bol chlapcom pochádzajúcim z tradičnej, katolíckej, novobelianskej rodiny, vychovaný, spolu so svojimi súrodencami vo viere a v duchu kresťanskej lásky k blížnemu. Bol bratom, ktorého jedna sestra kryla, keď urobil niečo zlé a druhá karhala. Bol synom, ktorému otec vždy hovoril, aby sa len učil, lebo gazda z neho nebude, pretože za každým, keď išiel kosiť, zlomil kosu. Bol kamarátom, ktorého volali „komandant“, pretože bol z neho vodca a organizátor – všetko muselo byť tak, ako si to naplánoval. Teraz už viem, po kom to mám,* dodala s úsmevom. – *Bol mladým človekom, ktorý odišiel do cudziny hľadať cieľ svojho života, a našiel ho u nášho Pána Ježiša Krista. Bol kňazom, ktorý mal dobrý kontakt s mládežou, ale aj so staršími ľuďmi, dokázal nájsť spoločný jazyk s každým. Bol väzňom, ktorý v tak ťažkej dobe musel zniesť mnoho pre svoje povolanie a vieru, no pritom nestratil radosť ducha. Bol učiteľom života a verným nasledovníkom svojho*

„Táto pamätná tabuľa nie je len kusom kameňa. Je to odkaz. Svedectvo toho, že aj zo skromných pomerov na pomedzí hraníc môže vyrásť osobnosť, ktorá spája národy, premostí generácie a obstojí v skúškach dejín“, uviedol gen. tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris

„Nech táto tabuľa nie je len pripomienkou na osobu, ale nech je aj výzvou do súčasnosti a budúcnosti, že ak človek chce, dokáže veľmi veľa“, zaznelo v príhovore podpredsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Petra Chrastinu

Spomienky na biskupa zazneli aj z úst podpredsedu Rady predsedov Konfederácie politických väzňov Pavla Deča, z ktorého rodinou mal veľmi blízky vzťah

eprasa.pl 8b19546667

Uctiť pamiatku biskupa si prišli nielen Novobeľania, ale aj Slováci z okolitých spišských obcí a ďalší hostia zo Slovenska i Poľska

Pamätnú tabuľu odhalili príbuzní biskupa Aneta a Dominik Kaľatovci v pekných spišských krojoch

majstra. Bol človekom, ktorý si cenil svoje zdravie a vždy keď navštívil rodnú obec bol zhrozený, čo a koľko sa u nás je, no pritom mal aj svoje slabosti a u každého koho navštívil si prosil iba slaninu, lebo ju zbožňoval. Bol rodákom, ktorý na nás nikdy nezabudol a neodmietol nám žiadnu pomoc, podporoval našu farnosť každým možným spôsobom. Bol krajanom, ktorý podporoval aj naše snahy o udržiavanie slovenského dedičstva našich predkov. Bol obyčajným človekom, ktorý napriek všetkým prekážkam a v sile Ducha Svätého počas svojho deväťdesiat trojročného života, stal sa napokon veľkým a významným kňazom, pedagógom a biskupom, stavajúcim mosty medziľudských vzťahov.

Okrem spomienok zazneli počas slávnostnej chvíle aj tóny miestnej dychovky dekana Františka Móša pod vedením Emila a Jozefa Cervásovcov, životopis biskupa a príhovory hostí. – *Táto pamätná tabuľa nie je len kusom kameňa. Je to odkaz. Svedectvo toho, že aj zo skromných pomerov na pomedzí hraníc môže vyrásť osobnosť, ktorá spája národy, premostí generácie a obstojí v skúškach dejín. Biskup Kaľata nikdy nezaprel svoj pôvod, jazyk, ani vieru. V časoch prenasledovania niesol kríž tajnej vysviacky, služby za mrežami i zápasu za identitu slovenského človeka v zahraničí*," uviedol generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris.

Slávnostnú atmosféru podujatia navodila aj Dychová hudba dekana kanonika Františka Móša z Novej Belej pod vedením Emila a Jozefa Cervásovcov

V podobnom duchu sa niesol aj príhovor podpredsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Petra Chrastinu, ktorý apeloval, nech – *táto tabuľa nie je len pripomienkou na osobu, ale nech je aj výzvou do súčasnosti a budúcnosti, že ak človek chce, dokáže veľmi veľa*.

Potom už nastala chvíľa modlitby a slávnostného odhalenia pamätnej tabule, ktorá uzrela svetlo sveta v dielni zamagurského kamenára Miroslava Galicu. Táto česť pripadla biskupovým príbuzným Anete a Dominikovi Kaľatovcom, ktorí boli oblečení v pekných spišských krojoch. Za zvukov hymnickej piesne *Kto za pravdu horí* v podaní miestnej dychovky bola následne i posvätená a ďalší mladí potomkovia z rodiny Kaľatovcov k nej položili veniec.

Po odhalení nasledovalo otvorenie výstavy venovanej životu a odkazu biskupa i prezentácia životopisnej publikácie *Dominik Kaľata, biskup ktorý budoval mosty*. Počas nej vyspovedala autora Michala Válku historička Milica Majeriková-Molitoris a zazneli tiež zaujímavé spomienky

Vdp. Michal Válka spoločne s historičkou Milicou Majerikovou-Molitoris predstavili publikáciu i výstavu o biskupovi Dominikovi Kaľatovi

na biskupa z úst podpredsedu Rady predsedov Konfederácie politických väzňov Pavla Deča, s ktorého rodinou mal veľmi blízky vzťah.

Spomienkové podujatie vyzdvihlo osobnosť biskupa Dominika Kaľatu ako symbolu duchovnej odvahy, neochvejnej viery a národného povedomia Slovákov v zahraničí. Jeho pamiatka a odkaz bude vďaka tomuto miestu a spoločnému úsiliu uchovaná aj pre budúce generácie. ■

eprasa.pl 8b19546667

XXXII. Dni slovenskej kultúry na Spiši sa niesli v znamení kultúrnej a duchovnej spolupatričnosti

autor | Milica Majeriková-Molitoris
foto | Milica Majeriková-Molitoris, Michał Dziedzic, Ján Krištofek

Predposlednú júlovú nedeľu sa Nová Belá stala jedným z centier už tridsiateho druhého ročníka Dní slovenskej kultúry v Malopoľsku. Tie sa v tomto roku na Spiši niesli v znamení duchovného odkazu miestneho rodáka a významnej osobnosti Cirkvi, Slovákov v Poľsku i slovenského exilu v zahraničí biskupa Mons. Dominika Kaľatu SJ, ako aj tradičného bohatstva slovenskej kultúry, ktoré prezentovali umelecké zoskupenia z Poľska i zo Slovenska.

XXXII. Dni slovenskej kultúry na Spiši začali sv. omšou v slovenskom jazyku v kostole sv. Kataríny v Novej Belej

Súčasťou podujatia bola svätá omša v slovenskom jazyku, ktorá podčiarkla duchovný rozmer stretnutia a posilnila kultúrnu identitu slovenskej menšiny v regióne. Bohoslužbu na počesť spomínaného rodáka celebrovali duchovní zo Slovenska spoločne s miestnym farárom. Ústredným bodom prvej časti slávností bolo odhalenie pamätnej tabule spomínanému biskupovi, ktorý svojím životom a pôsobením budoval mosty medzi ľuďmi, generáciami i národmi.

Účastníci podujatia sa mohli bližšie oboznámiť s jeho životom a činnosťou jednak prostredníctvom desaťdielnej výstavy, ktorá bola k dispozícii počas celých slávností a jednak prostredníctvom publikácie vdp. Michala Válku *Dominik Kaľata, biskup ktorý budoval mosty*. Autor už po niekoľkýkrát zavítal medzi krajanov na severný Spiš a tentokárt spoločne s historičkou Milicou Majerikovou-Molitoris priblížil počas prezentácie osobnosť tohto vzácneho človeka. Zaujímavý a časom až strhujúci život biskupa pochádzajúceho z Novej Belej zaujal mnohých prítomných a výstava bola takmer permanentne v priebehu slávností predmetom záujmu, pričom aj samotný autor podpísal množstvo kníh a porozprával sa s mnohými krajanmi. Do mozaiky spomienok prispeli viacerí miestni rodáci, ale aj hostia zo Slovenska.

Popoludnie patrilo bohatému kultúrnemu programu, ktorý moderoval obľúbený herec a moderátor Tomáš Kollárik. V jeho úvode sa k divákom prihovoril generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris. Vo svojom krátkom prejave nadviazal na predchádzajúce udalosti a povzbudil krajanov k ďalšej činnosti. Zároveň poďakoval Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí za podporu nášho tradičného podujatia a odovzdal slovo nášmu hosťovi, podpredsedovi spomínaného úradu Petrovi

Slávnostného odhalenia pamätnej tabule biskupovi Dominikovi Kaľatovi sa zúčastnili krajania i hostia zo Slovenska a Poľska

Kultúrny program moderoval obľúbený herec a moderátor Tomáš Kollárik

V úvode sa predstavila domáca *Dychová hudba dekana kanonika Františka Móša*

Chrastinovi. Ten sa uviedol slovami veľkého slovenského básnika Milana Rúfusa, ktorý svojho času poznamenal, že národ, ktorý si neváži svoje slovo, nevie kým je. – *Vy viete kým ste, a to je veľmi dôležité aj v zjednotenej Európe 21. storočia*, podotkol.

Potom už pódium patrilo slovenským umeleckým zoskupeniam. Ako prvá sa predstavila domáca *Dychová hudba dekana kanonika Františka Móša* pod taktovkou Emila a Jozefa Cervásovcov, ktorá svojou hudbou dodala slávnostný ráz aj odhaleniu pamätnej tabule.

Po nich na scénu vystúpili hostia zo Slovenska – folklórna skupina *Folkmarčanka* z Veľkého Folkmáru, ktorá nám pod vedením Petra Kollára predviedla tradičné piesne, zvyky, nárečie i pôvodné kroje svojej obce. Pekne vyšívané košele, šatky, slušivé portky i sukne a pierkami zdobené klobúky sa prelínali so zvukmi ľudovej kapely, zvončekov z paše i zvučnými hlasmi a tanečnými kreáciami Folkmarčanov a Folkmarčaniek, vďaka ktorým sme mohli spoznať krásu a zvyky regiónu južného Spiša.

V priebehu ďalšieho vystúpenia sme sa opätovne vrátili na severný Spiš, do susedných Krempách, odkiaľ prišiel vystúpiť folklórny súbor *Dolina*, ktorý svojím umením obohacuje naše podujatia pravidelne. V úvode sme si mohli vypočuť skvelých hudobníkov, po ktorých nás Krempašania prišli najskôr spevom presvedčiť, že „*ňema to jak v Krempachach*“, čo následne aj rezkým tancom potvrdili.

Krempašanov na scéne vystriedal ďalší hosť zo Slovenska – folklórna skupina *Skadzi Stadzi*. Jej značná časť členov síce pochádza z Batizoviec, ale ako už napovedá názov venujú sa prezentácii ľudovej tvorby z rôznych regiónov Slovenska, do ktorých sme sa vďaka nim mohli dostať aj my.

Spevácko-hudobno-tanečné pásma následne vymenila divadelná skupina *Niedziyckie Zazraki* z Nedece so scénkou *Nas zganiany ziynć*. Skvelé herecké výkony Nedečanov už tradične rozosmiali publikum.

K divákom sa prihovorili gen. tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľ. Molitoris a podpredseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí P. Chrastina

Na Spiš v tomto roku zavítali tiež umelecké zoskupenia z Oravy, ktoré pôsobia pri Slovenskom dome v Podvlku, a to mládežnícka ľudová hudba, ktorá zanôtila niekoľko slovenských melódií a spevácka skupina Podvilčanky, ktorá zaspievala piesne v slovenčine i v oravskom nárečí.

Chýbať samozrejme nemohol ani domáci folklórny súbor *Spiš* pod vedením Jozefa Majerčaka. Jeho vystúpenie bolo, ako sa zvykne hovoriť, čerešničkou na torte a skvelým záverom podujatia.

Bohatý program si prišli pozrieť nielen domáci Novobeľania, ale aj krajania z okolitých spišských obcí či Oravy i viacero hostí. Okrem už vyššie spomínaného podpredsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Petra Chrastinu s manželkou a generálneho tajomníka Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomíra Molitorisa s manželkou prišiel medzi krajanov tiež tajomník honorárneho konzula Wiesława Wojasa Jacek Sowa, súputníci biskupa Dominika Kaľatu, jezuiti vdp. Jozef Mydlo SJ a vdp. Marcel Mecko SJ, autor knihy o biskupovi vdp. Michal Válka, podpredseda Rady predsedov Konfederácie politických väzňov Pavol Dečo,

Kúsok Slovenska priniesli so sebou folklórne zoskupenia *Folkmarčanka* z Veľkého Folkmáru a *Skadzi Stadzi* z Batizoviec

V publiku nechýbal ani predseda Spolku Slovákov v Poľsku Jozef Čongva s dcérou Katarínou

Krajania sledujú program

miestny kňaz vdp. Artur Gadocha, či miestny rodák a farár v Nedeci vdp. Jozef Bednarčík. Nechýbali ani čelní predstavitelia Spolku Slovákov v Poľsku – predseda Jozef Čongva s dcérou Katkou, podpredsedovia Jozef Majerčak, Dominik Surma i Ján Bašisty s manželkami, predseda Obvodného výboru na Spiši František Mlynarčík s manželkou či predsedovia viacerých miestnych skupín.

Publikum si mohlo vychutnať autentické piesne, tance, hudbu i vtipné scénky z rôznych regiónov Slovenska a severného Spiša i hornej Oravy. Popri programe si diváci mohli prezrieť spomínanú výstavu o živote a diele biskupa Kaľatu, pochutnať si na chutnom jedle a občerstvení a stretnúť sa v srdečnej atmosfére s ďalšími krajanmi.

XXXII. Dni slovenskej kultúry v Malopoľsku, ktoré okrem ÚSŽZ finančne podporilo aj Ministerstvo vnútra a správy Poľskej republiky, pokračujú ďalšími výstavami v našich slovenských domoch na Spiši, Orave i Krakove a 30. augusta na Orave VI. Národným výstupom na Babou horu, ktorý bude venovaný rodákovi z Podvlku učencovi pátrovi Štefanovi Serafínovi Bosákovi a slovenskému spisovateľovi Milovi Urbanovi. Môžete sa tešiť na raňajky pod Babou horou, publikáciu pátra Tomáša Lesňáka

Spevácka skupina Podvilčanky zanôtila piesne v slovenčine i v nárečí

Vystupujú *Niedziyckie Zazraki* z Nedece s vtipnou scénkou v nárečí

Na XXXII. Dni slovenskej kultúry na Spiši zavítali aj Slováci z Oravy

Oravská mládežnícka kapela so svojou odmenou

Krajania i hostia si so záujmom prezerali výstavu venovanú miestnemu rodákovi, biskupovi Dominikovi Kaľatovi

Otec Štefan Sefarafín Bosák – ľudový misonár z Podvlku, krásne výhľady, slávnostné uvedenie do života nevesel ých spomienok na veselé roky Mila Urbana *Kade-tade po Halinde*, rozhovory s riaditeľkou Vydavateľstva Matice slovenskej Ingrid Majerikovou, synom Mila Urbana Cyrilom a literárnym historikom Oravského múzea Lukášom Tkáčom, prehliadku Literárnej expozície, posedenie pri slovenskej hudbe, chutné jedlá, pamiatku z výstupu a samozrejme skvelú atmosféru. ■

Letný denný tábor bábkového divadielka v Kacvíne

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | Monika Necpálová

V Slovenskom dome v Kacvíne sa uskutočnil ďalší ročník letného denného tábora bábkového divadla, na ktorom si deti pod vedením skúsenej lektorky vyskúšali výrobu bábok i prácu s nimi, nacvičili vlastné predstavenie kultovej rozprávky Maťko a Kubko, pričom na záver predviedli svoje herecké umenie rodičom a priateľom.

Denný tábor v Slovenskom dome v Kacvíne, ktorý sa konal v polovici júla, oslovil svojou náplňou deti i rodičov. Účastníci ďalšieho ročníka úspešného projektu Bábkového divadielka 2025 sa stretli počas dielní nielen so slovenským jazykom, ale vyskúšali si aj to ako to je stať sa tvorcami bábok a ich rozprávačmi. Mali pritom veľa zábavy a spolupracovali v kolektíve, spoznali širšiu slovnú zásobu zo slovenského jazyka.

Päťdňový kreatívny bábkarsky divadelný denný tábor bol zameraný tiež na oboznámenie sa so slovenskou pastierskou tradíciou, terminológiou, ktorá súvisí s touto tematikou, získaním zručností pri výrobe divadelných bábok a nadobudnutím skúseností pri animovaní bábok a tvorbe bábkového predstavenia. Počas piatich dní sa deti ponorili do rozprávkového sveta kresleného seriálu, ktorý zobrazuje príhody dvoch valachov Maťka a Kubka a predstavuje deťom slovenské tradície v podobe tradičných jedál, ľudového tanca, hudobných nástrojov, piesní, krojov atď. Divadelná bábkarská metodológia, ktorú im priniesla lektorka Monika Necpálová z profesionálneho slovenského divadla Thalia Teatro, sa osvedčila ako vynikajúci nástroj, ktorý zvýšil kvalitu interakcií detí s lektorom. Bábka rozšírila slovnú zásobu detí a zlepšila ich prirodzenosť a istotu vo vyjadrovaní v slovenčine. V rámci tvorivej časti tábora účastníci vytvorili pod vedením lektorky vlastnú bábku a používali ju v záverečnom predstavení, ktoré zahrali pred verejnosťou na záver denného tábora, a ktorého sa zúčastnil aj generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. Nacvičený príbeh odohrali so skutočnou bábkarskou kulisou, ktorú doniesla so sebou lektorka, vďaka čomu sa deti cítili ako profesionálni bábkari.

Tábor bol usporiadaný na základe autorského projektu s názvom *Bábkové divadielko 2025* lektorky Moniky Necpálovej, podporeného Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Spolok Slovákov v Poľsku poskytol priestory a technické zázemie pre realizáciu projektu. Organizačne zázemie poskytla vedúca Slovenského domu v Kacvíne Daniela Radecká.

Na záverečnom predstavení deti uviedli svoj vypracovaný príbeh v slovenskom jazyku a zožali úspech medzi rodičmi a ďalšími rodinnými príslušníkmi. Deti za svoju snahu získali balíčky. Tábor sa páčil a preto jeho účastníci už čakajú na budúcoročný. ■

eprasa.pl 8b1954662

Daniela Romanová

Výlet do zahraničia

Ešte som ani neprešiel bránkou a sused už spustil:

„Ivanka, dohovor svojmu tatkovi. Musíš čakať doma, kým sa on dotrepe autobusom. Musí ti byť ľúto, keď ťa takto necháva."

Sebaovládanie sa preceňuje. Mne nikdy neprospelo. Prečo neschvália zákon, ktorý by umožnil otrieskať niekomu lopatu o hlavu? Cestoval som prvým spojom, ktorý som po skúške stihol. Ráno bola pri malej manželka, teda nebola dlho sama. Keby jej to ten idiot trikrát za minútu nezopakoval, tak by si to ani neuvedomila. Teraz vydesene mlčala.

„Neboj sa, nikto vás neprepadne. Kým tvoj tatko nájde lopatu a odhádže sneh, tak všetci únoscovia zmrznú," začal sa smiať, „povedz mu, nech pri kúpe auta pozrie aj nejakú frézu."

„Nedá sa počkať na mňa? Čo musíš riešiť s dieťaťom?" spýtal som sa. „Susedko, nebuď urazený. Hovorím Ivanke, aby ťa trochu motivovala. Mal by si niečo robiť a nielen v kuse filozofovať. Ivanka, povedz mu, že chceš taký istý skúter, ako som kúpil Marošovi. Stál skoro päťsto eur! To by tvoj tatko mal aj bez vysokej, keby bol niečoho schopný. Ak ma pekne poprosíš, možno ti ten skúter občas požičiam." Kašlite na zákony, rozbijem mu hlavu aj bez nich. Malá sa ho spýtala: „Ujo, kde je Maroško? Už tu dlho nebol."

„No, vážne, kde si ho schoval?" tiež som podrýpaval.

„Žena si zbalila veci a odišla ku svokrovcom. Chápeš, hormóny," pokúsil sa o úsmev.

„To som videla včera z okna. Maroškova mama kričala na uja kvôli nejakej novej tete, ktorú u neho našla. Ujo, tú ste si tiež kúpili?" spýtala sa nevinne.

„Raz budeš taký rozumný, že vymyslíš niečo parádne a budeme milionári," povedala som ockovi.

„Nie som Bili Gates," odvetil, „budem rád, ak mi dajú písmená pred meno a lepšiu výplatu."

„Nechodíš do školy, aby si bol rozumnejší? Ja tam pôjdem tiež len kvôli peniazom?"

Ocko mi neodpovedal, len zašomral čosi o tom, ako si slušný človek nezarobí bez vysokej školy a zabuchol za sebou dvere. Môj ocko študuje na diaľku. To znamená, že odcestuje niekam ďaleko, tam sa ho opýtajú, čo sa naučil namiesto toho, aby sa so mnou hral a pošlú ho domov. Z tohto vypytovania sa vždy vráti hrozne unavený a chce, aby som ho nechala spať. Uprostred dňa? Veď nie je sova.

„Ak z teba nebude milionár, tak sa učiť nemusíš. Sused je sprostý a má štyri autá," oznámila som mu.

„Ktovie s čím kšeftuje. Ku komu chodia zákazníci o tretej ráno?" zašomral, „môžeš ma nechať aspoň na päť minút?"

Vidíte to? Teraz bude spať, ale o tretej ráno špehuje cudzích ľudí. Mala by som ísť za susedom a spýtať sa ho, či je slušný človek. Možno si myslí, že ak má peniaze, tak slušnosť nepotrebuje. Maroško je po ňom. Ocko naňho nadáva úplne rovnako. Podľa neho je to malý rozmaznaný fagan a najradšej by ho predal na orgány do Rumunska. Viem, takto by sa o kamarátoch nemalo rozprávať. Mala by som ho radšej hodiť do snehu a vynadať mu, lenže to som už skúsila včera, keď sa vysmieval z mojich rodičov. Okrem toho, ja môžem byť rozmaznaná a nevychovaná tiež. Ocko nechodí do školy len tak. Naučili ho, ako mi má nosiť poklady a vôbec nič neminúť. Nie je zlodej, nebojte. Vymyslel to omnoho lepšie. Chcel mi urobiť radosť, tak cestoval až do Bratislavy. Bratislava je tak ďaleko, že tam už ani nemajú sneh. Do čoho potom hádžu rozmaznaných faganov? Tam už kvitnú prvé kvety. Ocko mi ich zopár doniesol a teraz som prvá, kto má vlastné snežienky. Barbie dostanem na narodeniny alebo od Ježiška, ale toto je ozajstná vzácnosť. Vidíte, ako ma doma rozmaznávajú? Občas sa aj bojím, že ma kvôli tomu predajú na orgány do Rumunska.

„Vezmeš ma na výlet. Chcem všeličo zažiť a ísť až za hranice," vymenúvala Ivanka. Ak je u žien problém, že nevedia, čo chcú, tak moja dcéra je hotový ideál.

„Nikam nejdem. Potrebujem sa vyspať po skúške," povedal som. Snáď si z tónu hlasu uvedomí, čo sa stane, ak sa nevyspím.

„Ale sľúbil si mi, že pôjdeme na dovolenku a na túru!" začínala trucovať. Kedy som povedal takúto sprostosť? Zrazu mi svitlo:

„Ivana, neklam mi. Povedal som len to, že sa ti po skúške budem viac venovať."

Vyzerám ako milovník turistiky? V Bratislave by som možno niekam išiel. Tam je to samá rovina a také teplo, že sa im topí aj sneh na Pavlovej torte. No tu? Podľa legendy sa včera niekde začal topiť sneh, ale ja podobným nezmys-

eprasa.pl 8b19546667

lom neverím. Ľudia sú v poslednej dobe neuveriteľne dôverčiví. Ľahko uveria aj takému nezmyslu, akým je príchod jari v polovici marca. Niekedy v apríli by to bolo možné, veď globálne otepľovanie je sviňa, ale v marci?

„Ty tiež klameš," nedala pokoj Ivanka, „tvrdil si, že ma vezmeš k moru alebo do zahraničia ako chodievajú rodičia s Maroškom, a dnes ma nechceš vziať ani na sprostý výlet."

Čo na toto môžem ako rodič povedať? Mám jej vysvetliť, že pri mojom zostatku na účte môžeme ísť nanajvýš pešo do lesa? Koniec koncov, prečo nie?

„Za aké hranice chceš vlastne ísť? Stačili by české?" spýtal som sa, „ak áno, zober si bundu, za hodinku, dve tam zájdeme aj pešo."

Nakoniec pôjdeme do zahraničia. Nie je to Chorvátsko, ale aj tak všetko kvitne len v Bratislave. V Chorvátsku je určite rovnako veľa snehu ako u nás. More majú zmrznuté a na pláži sa opaľujú ľadové medvede. Tie sú na zimu zvyknuté a ak môže autobusom cestovať Maroš, zvládnu to aj ony. My budeme cestovať len do Českej republiky. Ocko tvrdí, že žiadne lietadlo nepotrebujeme. Zájdeme tam pešo za hodinku. Neveríte? Robíte dobre, pretože to nie je pravda. Kráčali sme už dve hodiny, a žiaden cudzí štát sme nevideli.

„Sprostá turistika! Všade majú byť lanovky, a nie toto tu," ocko začínal zúriť aj na cestičku v lese. Mňa tak boleli nohy, že už ma ďaleké krajiny aj cestovanie prestali baviť, ale nechcela som plakať. Chodím si po výletoch, doma ma čakajú vzácne kvety, tak čo by som chcela?

„Prečo nás neodvezie nejaký autobus?" navrhla som, „alebo by sme mohli byť ako vo filmoch a zavolať si taxík."

„Kde by sa tu nabral? Kto bude riskovať pokutu kvôli môjmu lenivému zadku?"

„Napríklad tamten džíp," ukázala som na blížiace sa auto, „oci, ja som džípom ani taxíkom ešte nešla, však mi ho zavoláš?"

Ocko ma buď veľmi ľúbi, alebo bol veľmi unavený, pretože na džíp naozaj zamával. Auto zastalo a z okienka sa vystrčila holá hlava s potetovaným krkom.

„Zablúdili ste?" spýtal sa.

„Trochu hej," priznal ocko, „malá sa chcela ísť pozrieť do Čiech, a už nevládzeme."

„Hodím vás do najbližšej českej krčmy. Inde sa bojím ísť. Ak by ma chytili policajti, tak ma doma zabijú. Vzadu sú nejaké keksy, tak nech sa aj malá ponúkne," navrhol.

„Ja s ním cestovať nebudem," pošepkala som ockovi.

„Ivana, neblázni. Chceš tu trčať do rána?"

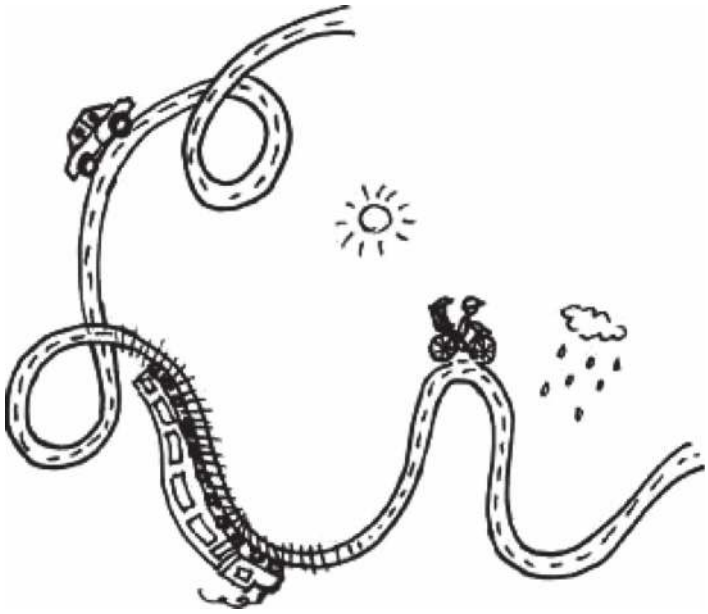
„Sám si hovoril, že nemám nastupovať do auta k cudzím ľuďom so sladkosťami. Okrem toho, všetci holohlaví a potetovaní sú vrahovia."

„Toto nie je žiaden vrah, Ivana! Je to malý zasran a nevie, čo so sebou. Predvádza sa a bez vodičského jazdí na tatkovom aute," ocko síce šepkal, ale šofér asi všetko počul.

„Sused vravel..."

„Váš sused pozná zaujímavých ľudí," ozval sa chalan. Už nepripomínal vraha. Vyzeral ako deviataci u nás v škole.

„Áno, ale neprekvapuje ma to," povedal ocko a nastúpili sme.

Krčma v zahraničí bola fajn, ale aj tak nerozumiem, prečo tam Maroš chodí každý rok. V Čechách to napríklad vypadá úplne rovnako ako u nás. Dokonca aj Kofola tam chutí tak isto. Navyše, ockovi doniesli skazenú. On tvrdí, že bola v poriadku, ale odkedy smrdí Kofola ako rum? Na celom zahraničí bol najlepší ten chalan, ktorý nás viezol. Možno má ocko pravdu a je to len chválenkársky zasran, ale bol to náš slovenský zasran.

Ako otec to kazím. Keby bol život len počítačová hra, tak by som prišiel o všetky body. Trepem sa cez celé Slovensko, a malej nekúpim ani len bábiku. Doniesol som jej oschnutú burinu! Iní sú asi schopnejší, lebo si bez titulu zarobili na dovolenku pri mori. Čo som urobil ja? Vliekol som ju do Čiech na Kofolu. No nemal som si do nej dať ten rum. Akosi ma z neho chytá smútok a začínam rozmýšľať, či by sa neoplatilo zájsť k susedovi pre pár životných múdrostí. Zaslúžil by si, aby ho konečne zatkli, lenže jeho faganovi nič nechýba.

„S Marošom sa nebudeš hrať! Neviem, čo ho učia doma, ale nechcem, aby si niečo podobné opakovala," povedal ocko, keď ma ukladal do postele, „nemôžeš o niekom len podľa tetovania povedať, že je vrah. Čo by sme robili, keby sa urazil a nechal nás tam?"

Ocko možno bude mať pred menom písmenká a možno bude niekedy rozumný, ale nevie, že s Marošom sa hrať neprestanem. On nemôže za to, že jeho tatko je somár. Marošov tatko ich pošle s mamou niekam k moru do chatky. Sám potom musí odcestovať do hotela na Maledivy, aby si na chvíľu oddýchol. No vidíte, môj ocko je unavený možno ešte viac, a aj tak išiel so mnou. Prečo by som sa s Maroškom nemala kamarátiť? Veď'mu nie je čo závidieť. Zrazu mi začali v izbe blikať červené a modré svetlá. Prišla som za rodičmi k oknu na chodbe. Pred Marošovým domom zaparkovalo auto a vystúpili z neho dvaja policajti.

„Maroš má dosť nezmyslov, a pozri," potiahla som ocka za rukáv, „tatko mu kúpil ešte aj vlastných policajtov v aute."

ROMANOVÁ, D.: Výlet do zahraničia. In: *Mladá slovenská poviedka 2024. Zborník literárnych prác celoštátnej súťaže mladých autorov*. Dolný Kubín : Oravské kultúrne stredisko, 2024, s. 60-63.

eprasa.pl 8b19546667

Aktivity Slovenského inštitútu vo Varšave

Prezentácia životného príbehu významnej slovenskej osobnosti v SI Varšava

V priestoroch knižnice Slovenského inštitútu vo Varšave bola v priebehu júla (pri príležitosti 145. výročia narodenia) sprístupnená výstava ,,Milan Rastislav Štefá-

nik – úspešný príbeh“. Výstava (v poľskej jazykovej mutácii) na desiatich paneloch, s využitím dobových fotografií a dokumentov zo zbierok Slovenského národného archívu, poľským návštevníkom SI Varšava zaujímavou formou približuje život a dielo jednej z najvýznamnejších postáv slovenskej histórie. (Ľudmila Miller)

Koncert slovensko-poľského gitarového dua

V Slovenskom inštitúte vo Varšave sa 18. júla 2025 uskutočnil koncert slovensko-poľského gitarového dua ,,Wieczorek Guitar Duo“. V podaní Kataríny Wieczorekovej (rodáčka z Trnavy, absolventka Hudobného konzervatória v Bratislave a následne Hudobnej akadémie v Katoviciach, hudobná pedagogička, s manželom tvoria umelecké duo už vyše 30 rokov) a Franciszka Wieczoreka (absolvent Hudobnej akadémie v Katoviciach, organizátor viacerých gitarových festivalov/podujatí) v zaplnenej galérii inštitútu zazneli diela významných európskych skladateľov. Koncert bol súčasťou rozsiahleho dvojdňového kultúrno-prezentačného projektu ,,Narodeniny Starého mesta“, do ktorého sa zapojilo 37 inštitúcií (SI Varšava ako jediný zahraničný účastník), sídliacich v staromestských uličkách hlavného mesta Poľskej republiky. (Monika Kalinowska)

Organový koncert Stanislava Šurina v Gdańsku

V Katedrálnom chráme v Gdańsku sa 22. júla 2025, v rámci 68. ročníka Medzinárodného festivalu organovej hudby, uskutočnil organový koncert Stanislava Šurina. Absolvent Diecézneho konzervatória vo Viedni a Vysokej školy múzických umení v Bratislave (v triede prof. Ivana Sokola),svoje hudobné umenie doposiaľ predviedol v mnohých európskych štátoch, ale aj v USA, Kanade, Mexiku a Japonsku. Je zakladateľom a organizátorom viacerých organových festivalov na Slovensku a členom predsedníctva Európskej konferencie cirkevno-hudobných asociácií. Organový koncert Stanislava Šurina v rámci jedného z najstarších festivalov svojho druhu v Európe sa uskutočnil v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave. (Ľudmila Miller)

Tvorcovia slovenského filmu ,,Andy Warhol - americký sen” diskutovali v Krakove

V kinosále Malopoľského centra vedy Cogiteon v Krakove sa 22. júla 2025, v rámci sprievodných podujatí trojmesačnej prezentácie (30.5. 2025 - 29.8. 2025) výstavy ,,Andy Warhol. Dialóg s pop-artom“, uskutočnila projekcia filmu Ľubomíra Slivku ,,Andy Warhol-americký sen“. Filmový príbeh syna imigrantov z dnešného východného Slovenska príťažlivou formou dokumentuje fascinujúcu cestu, v detstve a mladosti chudorľavého, utiahnutého chlapca, žijúceho v chudobnom ,,slovanskom gete“ v Pittsburgu, až na vrchol dobového ,,umeleckého sveta“. Výrazná časť filmu je venovaná významnému vplyvu rodičov Andy Warhola (Andrej Varchola a Júlia, rodená Závacká), pochádzajúcich z dediny Miková, na jeho ceste za splnením ,,amerického sna“. Po projekcii filmu sa uskutočnila diskusia s režisérom Ľubomírom Slivkom a scenáristkou filmu Petrou Babic Slivkovou, ktorých účasť zabezpečil Slovenský inštitút vo Varšave. (Monika Kalinowska)

eprasa.pl 8b19546667

Zápisník včelára – august

autor | Inga Majeriková

V auguste sa začína nový včelársky rok. Vo väčšine oblastí Slovenska už skončila nektárová znáška a včelstvo sa začína pripravovať na zimu. Je dôležité priebežne vykonávať krátke prehliadky na včelnici zamerané na plodovanie, prítomnosť matky, spad klieštika, ako aj stav zásob... Veľkým nebezpečenstvom, ktoré môže ohroziť v tomto mesiaci existenciu včelstva, sú rabovky. Najčastejšie sú napadané včelstvá bez matky, slabé včelstvá či odložence, ktoré ešte nemajú dostatočnú kondíciu. Aby sme predišli rabovke, prípadné podnecovanie či prikrmovanie vykonávame v zrýchlenom tempe vždy podvečer a dávame pozor, aby sme zbytočne nerozlievali krmivo do okolia včelnice.

Dlhoveké včely

Koncom augusta matka prestáva klásť tzv. krátkoveké včely a začínajú sa rodiť včely dlhoveké. Keďže od ich počtu, zdravia a vitality závisí, ako prežije včelstvo zimu, je nevyhnutné v čo najväčšej možnej miere eliminovať oslabenie plodu klieštikom. Tento naberá na sile práve v letných mesiacoch, šíri sa doslova geometrickým radom.

Boj proti klieštikovi je teda jednou z hlavných úloh včelára, ktorú nesmie podceniť! Rôzne metódy, ich klady i zápory sme analyzovali v predchádzajúcich ročníkoch nášho Včelárskeho zápisníka – od klasických osvedčených ľudových praktík, cez využitie éterických olejov či kyseliny mravčej alebo šťavelovej, prípadne syntetických liečiv až po aplikáciu tepelného ošetrovania v prístrojoch Varroa Controller.

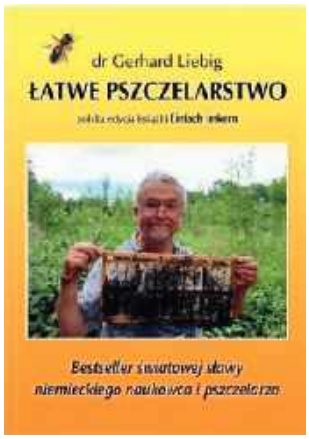
Včela kranského typu, typická pre región Slovenska, vytvára spoločenstvo zimných, t. j. dlhovekých včiel zhruba na úrovni cca 1-1,3 kg po prezimovaní. Tieto včely konzumujú v porovnaní s ich krátkovekými „sestrami“ viac peľu, z ktorého sa im vytvorí v brušku tukovobielkovinový vankúšik. Takéto zásoby bielkovín môžu následne na jar využiť na kŕmenie plodu. Plásty obsahujúce viac peľu by mal včelár podľa možnosti ponechať v plodisku. Jednotlivé bunky v takomto pláste zvyčajne bývajú zaplnené zhruba do 2/3. Obyvateľky úľa si zvyšnú voľnú časť doplnia spracovaným cukrovým roztokom, ktorý získajú od včelára a bunku zaviečkujú. Týmto je proces konzervácie peľu ukončený a bohaté zásoby pripravené na zimu. Dlhoveká generácia včiel teda prichystá zásoby na chladnejšie obdobie, v optimálnom prípade prežije celú zimu a práve od nej závisí, aký osud čaká včelstvo v jarných mesiacoch.

Letná a zimná včela (Zdroj: Pracovný zošit pre učebný odbor včelár, včelárka)

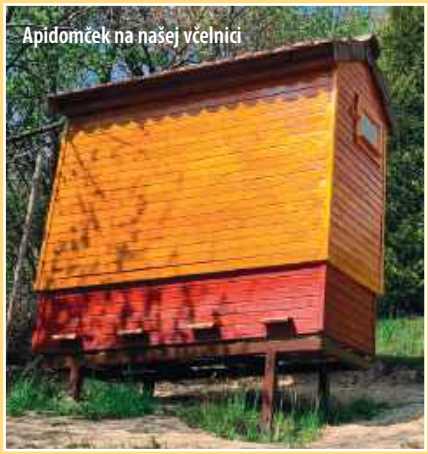
Podnecovanie – áno či nie?

V závislosti od aktuálneho vývinu počasia zhruba od konca júla do 20. augusta začneme s tzv. podnecovacím kŕmením, t. j. aplikujeme do včelstiev každý 3.-4. deň cukrový roztok v pomere 1:1 (voda:cukor). Týmto stimulujeme matku, aby viac kládla. Zároveň môžeme pridať do krmiva liečivá či vitamíny. Hoci sa vo vedeckej spisbe stretneme aj s názorom, že efekt podnecovania je takmer nulový, na našej včelnici sme nenazbierali dosť odvahy, aby sme to skúsili bez neho. Jedným z priekopníkov tejto teórie je Gerhard Liebig, bývalý vedecký pracovník v Štátnom inštitúte včelárstva v Hohenheime, ktorý v publikáciách *Čomu včelári veria a čo včely robia* alebo *Jednoduché včelárenie* zhrnul výsledky svojho dlhoročného výskumu a praktické skúsenosti, pričom sa pokúsil vyvrátiť niektoré mýty, ktoré včelárov ovplyvňujú celé desaťročia. Kniha *Jednoduché včelárenie* vyšla aj v poľskej edícii pod názvom *Łatwe pczelarstwo*. ■

Viete, že...

blahodarné účinky apidomčekov, ak nechcete včielkam ublížiť, môžete využívať len cca od polovice apríla do konca septembra? Pobyt v apidomčeku síce môže podporiť obnovenie energetického, fyzického i psychického zdravia človeka, ale nie je určený pre každého. Preto je nevyhnutné pred jeho prvou návštevou poradiť sa s lekárom. Medzi základné kontraindikácie patria: alergia na včelie výrobky, onkologické ochorenia, infekčné choroby, vysoká teplota, tuberkulóza, epilepsia, zápalové ochorenia, psychické choroby či cukrovka. Pre tých odvážnejších alebo tých, ktorých sa obmedzenia netýkajú, môžem na základe vlastných skúseností tento neopakovateľný zážitok odporúčať.

Apidomček na našej včelnici

eprasa.pl 8b19546667

Môj obľúbený slovenský príbeh v Podvlku

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | Božena Bryjová

V Slovenskom dome v Podvlku bola v priebehu júla prezentovaná, v rámci XXXII. Dní slovenskej kultúry v Malopoľsku, výstava víťazných detských prác z výtvarnej súťaže Ludwika Korkoša s názvom *Môj obľúbený slovenský príbeh*.

Výstavu mohli vzhliadnuť náhodní návštevníci Slovenského domu, ale aj účastníci tvorivých dielní, ktorí sa zúčastňovali prázdninových aktivít. Tohtoročná výtvarná súťaž Ludwika Korkoša priniesla veľa hodnotných prác, z ktorých boli ocenení pätnásti autori v mladšej i v staršej skupine. A ďalších dvadsať účastníkov získalo pekné slovenské knižné ceny. Z ocenených prác bola zostavená putovná výstava.

Vystavované práce zobrazujú rôznorodosť námetov a bohatstvo Slovenska v rozličných odvetviach. Mladí výtvarníci čerpali námety tak zo svojich osobných skúseností, ako aj hľadali inšpiráciu na internete, či v knihách. Následne sa to odrazilo na ich výkresoch alebo v priestorových prácach.

Popri prehliadke výstavy bola príležitosť odfotiť sa na pamiatku s prácou, ktorá sa návštevníkovi zapáčila. Deti si mohli odniesť tiež katalóg víťazných prác, do ktorého môžu nahliadnuť a pozrieť si práce, kedy budú mať na to chuť. Účastníkom tvorivých dielní sa práce ich rovesníkov páčili, ako uviedli, použité materiály podporovali výpovednú hodnotu zobrazovaných tém. Niekedy použité suroviny ponúkli druhý život materiálom, ktoré už splnili svoje prvoradé poslanie a zvolený námet výborne podporovali. Niektorí sa zasa tešili, že videli práce svojich spolužiakov a nevylučujú, že to bude pre nich inšpirácia a podnet, aby sa zapojili do ďalšieho ročníka súťaže, ktorého téma bude vyhlásená už budúci mesiac. Ako po vyhodnotení prác konštatovala predsedníčka poroty Drahoslava Skopárová: „...je niekto, kto sa poteší, koho motivujete a tým sa Vaša snaha znásobí.“ V tomto prípade sa výrok naplnil a výstava nielen potešuje, ale i motivuje, za čo ďakujeme mladým umelcom.

Poďakovanie za prepravu a nainštalovanie výstavy patrí Božene a Luciánovi Bryjovcom.

Súťaž dlhodobo organizuje redakcia Život v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave. ■

eprasa.pl 8b19546667

Blahoželania

Milí rodičia,
k Vášmu 40. výročiu prajeme
buďte jeden druhému oporou,
ešte dlhé roky aby Vaše prstienky,
čo ste si pred 40 rokmi dali, neboli len ozdobou.
Aby dobrá nálada u Vás stále bola,
vzájomná úcta nikdy nechýbala.
Aby sa Vám naďalej dobre žilo,
ani zdravíčko Vám nechýbalo.
Nech ďalšie roky sú Vám príjemné, to je želanie naše.

Gratuláciu zasielajú **manželom Žofii a Jozefovi Vojenským z Novej Belej**, ktorí 3. augusta oslávili 40. výročie sobáša, deti, vnuci a ostatná rodina.

***

Nech Vám stále slnko svieti v oknách vášho domova,
aj keď mráčik zastrie ho, zažiari Vám odznova.
Nech Vám život splní, všetky vaše nádeje,
nech sa šťastie na Vás denne usmeje,
nech nikdy nespoznáte bolesť ani klam,
to všetko Vám prajeme k okrúhlym narodeninám.

Narodeninový vinš zasielajú **Marzene a Jánovi Majerčakovcom** z Novej Belej, ktorí oslávili narodeniny – Marzena 29. augusta 30 rokov a Ján 3. augusta 40 rokov, súrodenci, rodičia a celá rodina.

***

Milá Daria,
k narodeninám Ti prajeme,
ako to zvykom býva,
aby sa Ti splnilo,
čo Tvoje srdce skrýva.

Blahoželanie zasiela **Darii Klukošovskej z Novej Belej**, ktorá 3. augusta oslávila 13. narodeniny, krstný otec, starí rodičia, rodičia, súrodenci a ostatná rodina.

***

Na krídlach motýlích prilieta prianíčko,
aby Ti Leoš svietilo slniečko.
Slniečko šťastia, lásky a nádeje,
nech sa Tvoje srdiečko z radosti zasmeje.
Krásne 1. narodeniny!

Narodeninový vinš zasielajú **Leošovi Dlugemu z Novej Belej**, ktorý 29. júla oslávil prvý rôčik, rodičia, sestrička, starí rodičia, krstný otec a ostatná rodina.

Stowarzyszenie Krzewienia Sportu, Turystyki i Kultury „Kolejarz”

vyhlasuje poľsko-česko-slovenskú

FOTOGRAFICKÚ SÚŤAŽ

s názvom

„ŽELEZNICE PREKONÁVAJÚ HRANICE – ÚZKOROZCHODNÉ ŽELEZNICE V CESTOVNOM RUCHU ČIECH, POĽSKA A SLOVENSKA”

ktorej cieľom je priblíženie, propagácia a prezentácia regiónov spojených s využitím v regionálnom cestovnom ruchu úzkorozchodných železníc prostredníctvom fotografie, ako aj zdokumentovanie pamiatkových miest a zachovanie ich skutočného stavu na fotografii a súčasne inšpirovanie účastníkov k tvorivému hľadaniu, skúmaniu priestorov ohrozených degradáciou a zachovanie týchto miest. Súťaž je tiež príležitosťou obrátiť pozornosť na problém obnovy pamiatok železničnej infraštruktúry a spojeného s nimi okolia. Je potrebné zdôrazniť, že s každým takýmto miestom sa spájajú osudy ľudí, formovanie generácií a pocitu identity.

Súťaž sa koná od 16. mája 2025 do 31. júla 2026.

Viac informácií nájdete na: **www.kolejarz.org.**
Informácie v jednotlivých jazykoch poskytujú:
+48 608 082 808, e-mail: v poľskom jazyku
a.walczyk@kolejarz.org
+48 502 280 488 e-mail: v slovenskom jazyku
zivot@tsp.org.pl
+48 608 293 382 e-mail: v českom jazyku
bojanowska@czechcentres.cz
+48 22 56 03 782,
e-mail: **fotoarchiwum@muzeumsportu.waw.pl**

www.fotolia.pl 8019546667

Tie šaštínske zvony k Bohu Ťa volajú...

Páter dp. Grzegorz Oskwarek * 04.02.1987 † 14. 02.2025

text | vdp. Paweł Kubani, Krakov

Tie šaštínske zvony k sebe nás volajú, Patrónke Slovenska poklonu vzdávajú. Sedembolestná Panna Mária, tebe Slovenská spieva krajina: Tisíc ráz buď »Zdravas'«, oroduj vždy za nás!

Šaštínsky chrám vzácnou zdobený je perlou; Patrónka Slovenska tu si tróni s berlou. Matka premilá nášho národa, oroduj za nás u svojho Syna! Národ ťa zve, volá, vypros mu pokoja!

Šaštínske zvony zvonili veľmi dlho, keď sa lúčili s otcom Grzegorzom Oskwarekom. Dav veriacich spolu s arcibiskupom Stanislavom Zvolenským stál pred Bazilikou Sedembolestnej Panny Márie a tlieskal mladému mníchovi pavlínovi z Jablonky, ktorý po ťažkej chorobe odišiel do večnosti. Pravdepodobne aj samotná Sedembolestná Panna Mária ronila slzy smútku, keď videla Grzegorzovu matku ponorenú do neutíšiteľného žiaľu, pretože ona sama držala v náručí mŕtve telo svojho Syna. Auto s poznávacími značkami Nowy Targ viezlo bielu truhlu smerom k hraniciam s Poľskom, aby ju odviezlo do Bachledówky. Paulínsky kláštor a kostol sa stali poslednou stanicou na jeho pozemskej ceste. Z cintorína na Bachledówke a z kláštornej hrobky je krásny výhľad na Tatry z oboch strán, z poľskej aj zo slovenskej. Otec Grzegorz Oskwarek strávil dvanásť rokov v kňazstve a deväťnásť rokov v reholi. Jeho krásny život bol úplne oddaný Bohu. Pamätám si na časy, keď som bol kaplánom v Jablonke, keď Grzesiu ako malý miništrant často cez týždeň prichádzal na svätú omšu do farského kostola. V nedeľu prichádzal na svätú omšu po slovensky a neskôr ako starší lektor čítal Božie slovo v tomto jazyku. Videl som v ňom človeka, ktorého Boh od detstva obdaroval kňazským povolaním. Keď sa ako stredoškolák angažoval v Apoštolských skupinách – Hnutí apoštolátu mládeže – bol animátorom mladých ľudí na apoštolských cvičeniach. Nebál sa výziev na tomto ministerstve. Keď som ho požiadal o pomoc pri organizácii letného tábora pre deti z problémových rodín v Krakove, neváhal ani chvíľu. Bola to náročná výzva. Deti neboli slušné a museli sme hľadať spôsoby, ako ich zabaviť a mať na ne neustále dohľad. Keď všetci išli spať, Grzegorz odišiel do kaplnky. Predstavte si moje prekvapenie, keď som tam neskoro v noci vošiel a videl som Grzegorza ležať krížom na dlážke. Tento postoj je mimoriadna forma modlitby... takže som videl, že Jeho vzťah s Ježišom bol veľmi hlboký. Potom na pešej púti stretol a na nočných bdeniach v Čenstochovej (organizovaných z Jablonky) pavlínskych mníchov, pustovnícky rád, a rozhodol sa k ním pridať. Bolo mi cťou, keď ma požiadal o prvú kázeň v Jablonke. Už ako diakon bol poslaný do Trnavy na Slovensku. Mal veľkú lásku k Poľsku aj k Slovensku. Neprešiel týždeň, aby mi Grzegorz nezavolal a nehlásil, ako keby hlásil – neviem prečo mne – o tom, čo robí, aké pastoračné akcie robí, ako sa snaží starať o deti a mládež „tulipancov". Počas pandémie ho poznalo takmer celé Slovensko, nahrával úvahy „Dajme si šálku Božieho slova". Toto nám z neho na internete zostalo. Mal veľké plány. Miloval hru na organe a hoci bol samouk, chcel si v tomto odbore napísať doktorát na Pápežskej univerzite v Krakove. Zdôraznil to v smútočnom liste rektor P. Robert Tyrała.

Zosnulý p. G. Oskwarek, vdp. P. Kubani a dp. M. Królik, Šaštín 31.08.2024

Miesto posledného odpočinku p. G. Oskwarka

Keď sme koncom augusta minulého roku boli v Šaštíne s dp. Michałom Królikom, pri blahorečení blahoslaveného Jána Havlíka, nás Grzegorz sprevádzal po svätyni, kde slúžil. Netušili sme, že je tak vážne chorý, pretože tomu nič nenasvedčovalo. Bol natoľko zaujatý pastoračnou činnosťou, že ani zdravotné problémy mu nezabránili vo výkone kňazského a rehoľného povolania. Od jeho odchodu do Otcovho domu uplynulo pol roka. Zostane v našej pamäti ako verný Boží služobník, jednoduchý a úprimný človek, duchov-

eprasa.pl 8b19546667

ný otec, syn, brat a priateľ. Muž modlitby. Miloval Pannu Máriu a jeho cesta viedla k Panne Márii z Jasnej Góry do Šaštína. Dnes, keď je náš svet rozdelený rôznymi pohľadmi, potrebujeme ľudí, ktorí nerozdeľujú ostatných, ale „stavajú mosty“ medzi ľuďmi. Dá sa povedať, že Grzegorz bol taký. Nerozdeľoval, ale spájal. Jednoducho miloval to, čo robil a miloval iných ľudí bez ohľadu na národnosť alebo náboženské presvedčenie. „Dovidenia, Grzesiu“ – takto s veľkým dojatím povedala Marta Kuczkowicz, ktorá zastupovala početnú delegáciu Oravcov v regionálnych krojoch z Jablonky v Šaštíne. Spomenula, že jej často volal na Oravu a pýtal sa jej: „Čiotko, jako sie močie?“ Páter Grzegorz, zostaneš v našej pamäti, a kto zostáva v nej, nezomiera. Odpočívaj v pokoji pri pohľade na poľské a slovenské Tatry!

Zo skalnatej oravskej krajiny
do krajiny ľudských duší
rovnako skalnatej
a občas ťažkej
Boh Ťa poslal siať
by si zveľaďoval
Božie semeno
v ľudských dušiach
z Babej hory
z Jasnej Góry
zo slovenského Šaštína
až po tatranské štíty
na večný odpočinok do vysokého neba
kde ho Boh dáva za odmenu
zaveď aj nás

Grzegorzowi (gab)

Slovenské sv. omše v nedeľu a sviatky na Spiši a Orave

Nová Belá - farnosť sv. Kataríny Alexandrijskej o 11.00 hod.
Krempachy - farnosť sv. Martina o 10.30 hod.
Nedeca - farnosť sv. Bartolomeja o 7.30 hod.
Kacvín - farnosť Všetkých Svätých o 9.15 hod.
Jurgov - farnosť sv. Sebastiána o 11.00 hod.
Vyšné Lapše - farnosť sv. Petra a Pavla o 7.00 hod.
Jablonka - farnosť Premenenia Pána o 16.00 hod.
Spišská Stará Ves - farnosť Nanebovzatia Panny Márie o 8.00 a 11.00 hod.
Veľká Franková - farnosť sv. Mikuláša o 9.30 hod. a filiálka Malá Franková o 8.00 hod.
Ždiar - farnosť Navštívenia Panny Márie o 7.45 hod. a 9.30 hod., filiálka Tatranská Javorina - kostolík sv. Anny o 11.00 hod.
Trstená - farnosť sv. Martina o 7.00, 8.30 a 10.30 hod.
Bobrov - farnosť sv. Jakuba o 8.00 a 10.30 hod.

Dňa 18. júla 2025 zomrel v Nedeci vo veku 86 rokov krajan

PAWEŁ MAJERCZAK

Zosnulý bol čitateľom časopisu Život. Odišiel od nás starostlivý manžel, otec, svokor, dedo, brat a ujo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Nedeci

Dňa 18. júla 2025 zomrel v Pekelníku vo veku 50 rokov krajan

KRIŠTOF SZYMALA

Zosnulý bol čitateľom časopisu Život. Odišiel od nás dobrý syn, brat, ujo a švagor. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Pekelníku a krajania z Oravy prichádzajúci do klubovne SSP v Jablonke

Dňa 27. júla 2025 zomrel v Krempachoch vo veku 88 rokov krajan

VALENT TOMAŠKOVIČ

Odišiel od nás dlhoročný čitateľ časopisu Život a krajan. Spolu s manželkou prežili vyše 60 rokov spolu a odovzdali slovenské povedomie svojím deťom. Valent patril do družstva volejbalistov, podporoval v obci športové aktivity. Bol priekopníkom v novinkách, ktoré zavádzal do stolárskej dielne a gazdovstva. Mal zmysel pre humor i rád sa rozprával s ľuďmi. Odišiel od nás starostlivý manžel, otec, dedo, svokor, pradedo, brat, ujo a známy. Nech odpočíva v pokoji!

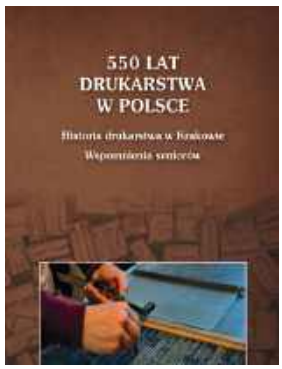
Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Krempachoch

Tlačiareň Spolku Slovákov v Poľsku

zapísaná do dejín tlačiarenskej výroby

Koncom júla uzrela svetlo sveta publikácia, ktorá mapuje 550-ročnú históriu tlačiarenskej výroby v Poľsku, so zameraním na Krakov. Medzi významnými tlačiarňami sa objavila aj tlačiareň Spolku Slovákov v Poľsku, ktorá funguje v metropole Malopoľska od roku 1993, pričom za ten čas obohatila svet o viac ako 4000 publikácií rôzneho zamerania. Tlačiarni „u Slovákov“ je v predmetnej publikácii venovaných niekoľko strán.

eprasa.pl 8b19546667

Milé deti, nakreslíte nám, ako trávite prázdninové dni. Svoje kresby nám pošlite do redakcie a jedného z vás odmeníme peknou slovenskou knihou. V auguste sme odmenili Lauru Zarębczan.

Slovenské príslovia a porekadlá

Pýcha peklom dýcha.

Sýty hladnému neverí.

Bez rebríka ani na pôjd nevyjdeš.

Jablko ďaleko od stromu nepadne.

Hádanky

Keď je hladné robí kvík,
to je jeho ranný zvyk.
Stále hľadá pod zub čosi,
a keď nemá, tak si prosí.

Prasa

Máme domček zelený,
na izbičky delený,
v nich drobné detičky
– zelené guľôčky.
Veľa je tých detí,
ách! Veď som predsa sladký ...

Hrach

Idem do záhradky.
Kráčam rannou rosou.
A čo vidím? –
Záhon snehuliačích nosov.

Mrkva

Šaty ako modré nebo.
Zvoním zrána na deň nový,
a som celý fialový.

Zvonček

Ilustrácie: KJ &EJ

Ján Andel

Na úbočí

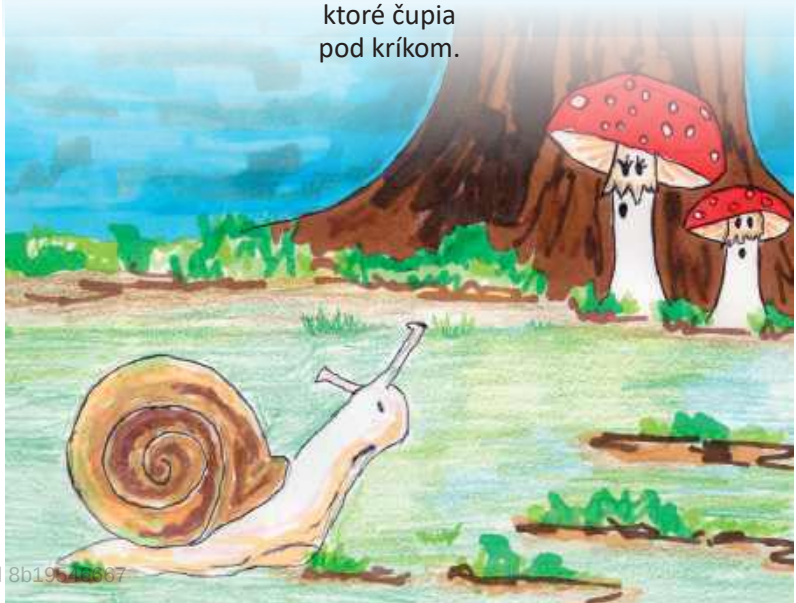
Kam kto vkročí
na úbočí -
samý biely kvet
Včielky z kvetov
šťavu berú,
budú robiť med.

Slnko bude
na tie kvietky
svietiť a ich hriať.
V lete deti
môžu si tam
jahôd nazbierať.

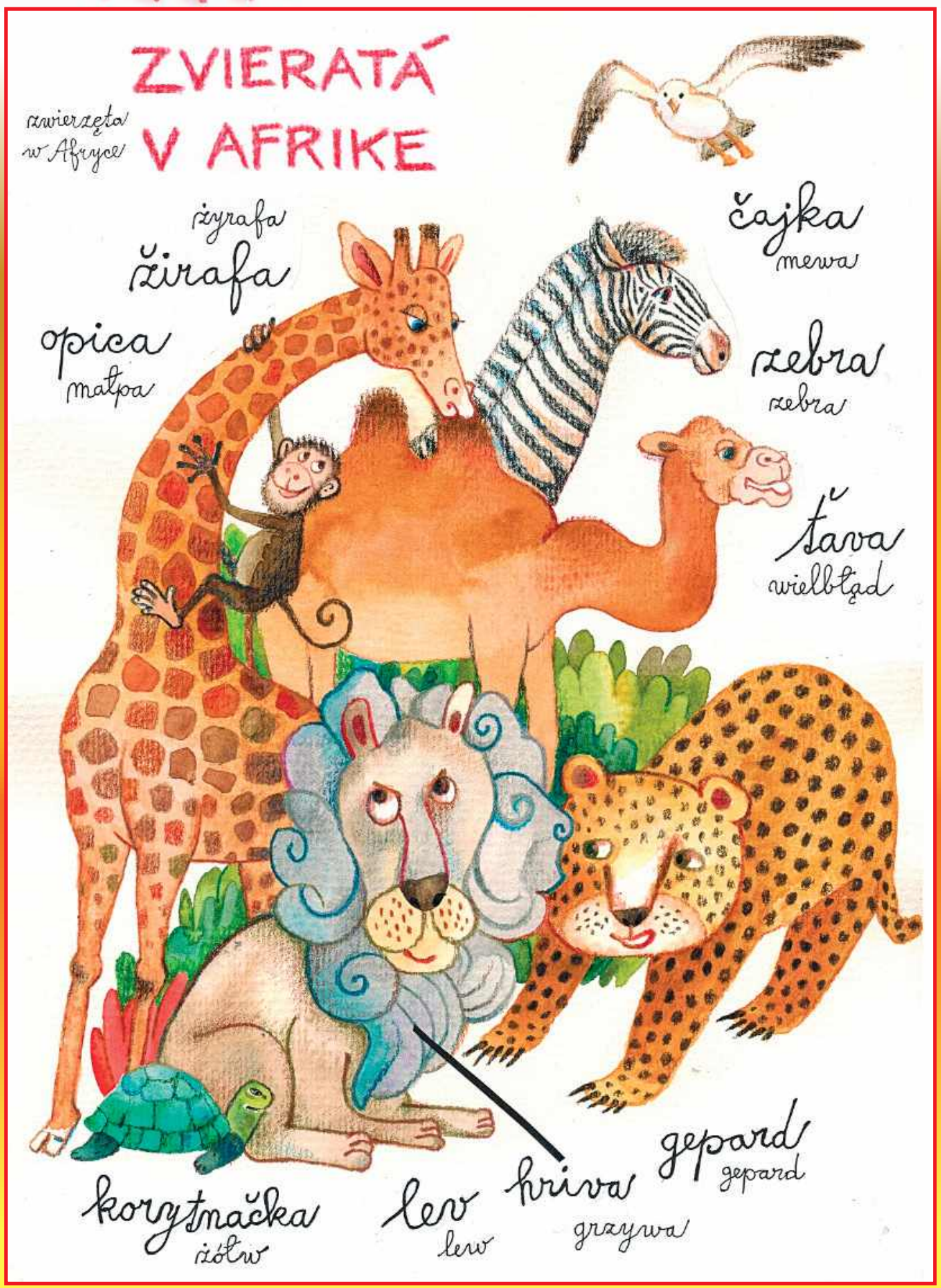
Ján Andel

Popod bučky

V lese popod bučky
červené klobúčiky.
A sukničky v páse.
To tam v plnej kráse
muchotrávky stoja.
Slimáka sa boja.
Slimák iba
mrkne na ne
a pomaly,
nebadane
tiahne k hnedým
hríbikom,
ktoré čupia
pod kríkom.

eprasa.pl 8b19

texty a ilustrácie | Renáta Milčáková

eprasa.pl 8b19546667

Opel Grandland Hybrid
48V 100kW/136k eDCT GS

Foto: zdroj internet

Opel priniesol na trh druhú generáciu Grandlandu. Nastali isté zmeny pri jeho dizajne a technickom zabezpečení v rozličné moderné funkcie.

Zmenila sa výrazne dĺžka. Narástol o 173 mm a v rázvore osí náprav sa podľa verzie zväčšila o 109 – 120 mm. Opel Vizor je doplnený o svietiace logo uprostred a svietiace linky, ktoré prepojujú svetlomety a aj nápis Opel vzadu je tiež podsvietený. Výbava GS má Grandland matrixové svetlomety Itenlli-Lux HD, ktoré majú dobrý svetelný výkon, osvecujú zákrutu, vyrezávajú premávku a pri príchode k autu, resp. naštartovaní poteší veľmi peknou svetelnou sekvenciou, pripomínajúcou sneženie. Ide o celkom nové svetlomety s viac ako 50-tisíc pixelmi, konkrétne 25 600 pixelov na každý svetlomet, dohromady teda 51 200 pixelov. Dizajn je charakteristický čistými plochami, ktoré kde-tu „rozbíjajú“ prelisy a linky. A všetko to najlepšie vyznie v kombinácii tejto medenej impact a čiernej strechy. Zaujímavosťou dizajnu je, že tesniace lišty na dolnej hrane okien sú schované vo dverách – vyzerá to, akoby tam vôbec neboli. Interiér má široký dotykový displej, ktorý má naprieč uhlopriečkou 16 palcov. Vyznačuje sa vysokým rozlíšením, má však jednoduchšiu grafiku. Na druhej strane práve vďaka tej jednoduchšej grafike vás nerozptyľuje. Samozrejmosťou je možnosť konfigurácie displeja, menu však nie je celkom intuitívne, niektoré prvky budete hľadať. Základné funkcie klimatizácie ovládate priamo ďalšími tlačidlami. Samozrejmosťou je bezdrôtové zrkadlenie a bezdrôtové nabíjanie smartfónu, hlasové ovládanie atď. Pod volantom je zapustený široký, ale relatívne nízky displej, ktorý takisto môžete konfigurovať a v opcii som mal aj veľkoplošný head-up displej. Samozrejmosťou je tiež ambientné osvetlenie interiéru s možnosťou voľby rôznych farieb. Zaujímavo pôsobí odkladací priestor s bezdrôtovým nabíjaním mobilu pred voličom prevodovky, ktorý je akoby pod matným sklom, pričom sa farba plexiskla mení podľa farby ambientného osvetlenia interiéru. Sedadlá sú s certifikátom AGR, ktoré majú výborné tvarovanie a celkom pevné vedenie tela. Vzhľadom na výrazne dlhší rázvor je vzadu oveľa viac miesta ako v predošlej generácii. Nechýbajú vzadu USB konektory, výduchy klimatizácie či vrecká na mobil na chrbte predných sedadiel a rodinný rozmer podčiarkuje delenie operadiel v pomere 40:20:40 a tiež dvojitá podlaha kufra. Pri pohone sú na výber tri alternatívy – 48-voltový mild-hybrid, plug-in hybrid alebo čistú elektrinu s dvoma veľkosťami akumulátora. ■

Zuzka varí: z kuchyne starej matere

BUBLANINA S OVOCÍM

Ilustračné foto: zdroj internet

Ingrediencie:
- 6 ks domácich vajec
- 370 g práškového cukru
- 150 ml teplej vody
- 370 g polohrubej múky
- pol balíčka kypriaceho prášku
- 1 balíček vanilkového cukru
- 150 ml oleja
- sezónne ovocie, práškový cukor na posypanie
- tuk na vymastenie a múka na posypanie plechu

Pracovný postup: Pripravte si všetky potrebné ingrediencie. V mise vymiešajte žĺtky s cukrom, kým z bielkov vyšľahajte sneh. Postupne k žĺtkom pridávajte striedavo teplú vodu a múku zmiešanú s kypriacim práškom a vanilkovým cukrom. Následne do zmesi pridajte olej. Na koniec zľahka vmiešajte tuhý sneh z bielkov. Hotové cesto vylejte na vymastený a vysypaný plech. Na vrch uložte ovocie podľa chuti. Nechajte bublaninu piecť v rúre vyhriatej na 180 °C približne 20 minút. Po vychladnutí nakrájajte a zľahka poprášte práškovým cukrom. Dobrú chuť! ■

eprasa.pl 8b19546667

Šport na Spiši a Orave

autor | Milica Majeriková-Molitoris

FUTBAL

Začiatkom augusta sa začala úvodnými zápasmi nová sezóna 2025/2026 jednotlivých seniorských futbalových líg PPPN Nowy Targ. Oravské mužstvá *Orawa Jabłonka* a *Babia Góra Lipnica Wielka* nastúpili v najvyššej Oblastnej triede Limanova, kde zatiaľ ani jedno z nich neokúsilo chuť prehry. Spišské mužstvá *Granit Czarna Góra* a *GKS Łapsze Niżne* hrajú v nižšej Podhalianskej Triede A, pričom Nižnolapšania zatiaľ nestrelili ani jediný gól a Čiernohorcom sa podarilo skórovať len raz. Spišiaci i Oravci budú mať zastúpenie aj v najnižších ligách Podhalianskej Triedy B, ktoré sa začnú hrať koncom augusta. V prvej skupine nastúpi „béčko" *Orawy Jabłonka II*, ako aj *For Fun Lipnica Wielka*. V druhej skupine Triedy B sa predstavia spišské družstvá Łegi *Nowa Biała* a *Spisz Krempachy*.

Limanova: Oblastná trieda

Hneď v prvom zápase Oblastnej triedy na seba narazili **Babia Góra Lipnica Wielka** a *Orawa Jabłonka*. Oravsko-oravské derby prilákalo na lipnický štadión množstvo divákov, ktorí videli vyrovnaný zápas s vyrovnaným koncom. Na konci prvého polčasu sa vedenia ujali gólom Jakuba Gjądlu Jablončania. Druhá polovica hry bola najmä v réžii Lipničanov, ktorým sa v 79. minúte podarilo vyrovnať, keď presne zamieril Dawid Mrożek. Oravské mužstvá si tak po remíze 1:1 body rozdelili.

P.č.	Futbalový klub	Z	V	R	P	B
1.	NKP Podhale Nowy Targ II	3	2	1	0	7
2.	Harnaś Tymbark	2	2	0	0	6
3.	Lubań Maniowy-Zapora Kluszkowce II	2	2	0	0	6
4.	**Babia Góra Lipnica Wielka**	**2**	**1**	**1**	**0**	**4**
5.	Zalesianka Zalesie	1	1	0	0	3
6.	AKS Ujanowice	2	1	0	1	3
7.	Huragan Waksmund	2	1	0	1	3
8.	KS Zakopane	2	1	0	1	3
9.	Gorce Kamienica	2	1	0	1	3
10.	**Orawa Jablonka**	**2**	**0**	**2**	**0**	**2**
11.	Lubań Tylmanowa	2	0	1	1	1
12.	Jodłownik	2	0	1	1	1
13.	LKS Orkan Raba Wyżna	2	0	0	2	0
14.	KS Wierchy Rabka-Zdrój	2	0	0	2	0
15.	LKS Wiatr Ludźmierz	2	0	0	2	0

V druhom zápase privítali Lipničania opätovne na domácej pôde *Gorce Kamienica*, nad ktorým zvíťazili presvedčivo 3:0. Po bezgólovom prvom polčase sa dvakrát presne trafil Patryk Skawski a raz Wojciech Szczerba. So štyrmi bodmi za jednu remízu a jednu výhru sú momentálne na 4. mieste.

Futbalisti **Orawa Jabłonka** hrali druhý zápas znovu na pôde súpera, ktorým bol *Jodłownik*. Po skvelom úvode už v 9. minúte viedli presným zásahom Filipa Styrułu. Viac gólov však streliť nedokázali, a keďže ich súperi ešte koncom prvého polčasu vyrovnali, a v druhom nepadol žiaden gól, zápas skončil opätovne nerozhodne 1:1. Po dvoch remízach im tak momentálne s dvomi bodmi patrí priebežné 10. miesto.

Podhalianska: Trieda A

Spišiaci odohrali prvé zápasy novej sezóny na ihriskách súperov. Hráči **GKS Łapsze Niżne** hosťovali na ihrisku *Skalni Zaskale*, ktorí mali počas celého duelu prevahu. Tú nakoniec pretavili aj do dvoch presných zásahov a tak Nižnolapšania zaknihovali prvú prehru 2:0. Na druhý duel cestovali na ihrisko *Bóru Dębno*, kde opätovne nedokázali streliť ani jediný gól a prehrali 0:3. Po dvoch zápasoch a dvoch prehrách bez streleného gólu im tak patrí predposledné 13. miesto.

Futbalisti **Granitu Czarna Góra** nastúpili na svoj prvý duel na pôde *Jarmuty Szczawnica*, ktorú zdolali tým najtesnejším rozdielom 0:1. O jediný gól zápasu sa postaral už v prvom polčase Szymon Kiernoziak. Druhý duel hrali Čiernohorci na domácom ihrisku, kde privítali *Gronik Gronków*. Na jediný gól súpera, ktorý padol ešte v prvom polčase však nedokázali odpovedať, a tak zaknihovali aj prvú tesnú prehru 0:1. S tromi bodmi za jedno víťazstvo sú momentálne na 7. mieste.

P.č.	Futbalový klub	Z	V	R	P	B
1.	Skalni Zaskale	2	2	0	0	6
2.	Gronik Gronków	2	2	0	0	6
3.	KS Luboń Skomielna Biała	1	1	0	0	3
4.	Czarni Czarny Dunajec	1	1	0	0	3
5.	KS Lawina Spytkowice	1	1	0	0	3
6.	Bór Dębno	2	1	0	1	3
7.	**Granit Czarna Góra**	**2**	**1**	**0**	**1**	**3**
8.	Zawrat Bukowina Tatrzańska	1	0	1	0	1
9.	Jarmuta Szczawnica	2	0	1	1	1
10.	Wiatra Białka Tatrzańska II	0	0	0	0	0
11.	Skawianin Skawa	2	0	0	2	0
12.	Sokolica Krościenko nad Dunajcem	1	0	0	1	0
13.	**GKS Łapsze Niżne**	**2**	**0**	**0**	**2**	**0**
14.	Unia Naprawa	1	0	0	1	0

TROJSKOK

Rodák z Jablonky strieborný na Majstrovstvách Európy v Madride

V júni tohto roku debutoval rodák z Jablonky, 23-ročný Wojciech Galik v seniorskej poľskej reprezentácii na Majstrovstvách Európy v ľahkej atletike v Madride. Vo svojej disciplíne – trojskoku skočil skvelých 15,79 metrov a získal pre družstvo Poľska 8 bodov, čím prispel k celkovému zisku strieborných medailí. ■

eprasa.pl 8b19546667

Macierzanka – aromatyczne ziółko

Macierzanka (Thymus) to roślina z rodziny jasnotowatych. Półkrzew o wysokości 5-30 cm ma różowo-fioletowe kwiatostany. Obejmuje szereg gatunków w Eurazji, Ameryce Północnej i Afryce. W Polsce występuje ok. 10 gatunków rośliny, najbardziej rozpowszechnione to macierzanka piaskowa *(Thymus serpyllum)* i zwyczajna *(Thymus vulgaris)*. Są one spokrewnione z tymiankiem ogrodowym.

Macierzanka jest rośliną popularną i często wykorzystywaną:

1/ ładnie pachnie i ma długi okres kwitnienia, dlatego jest uprawiana w ogrodach;
2/ przez przemysł spożywczy z uwagi na walory smakowe i zapachowe;
3/ przez przemysł farmaceutyczny; wchodzi w skład leków: pastylek do ssania, syropów, wyciągów olejowych, maści, nalewek oraz suplementów diety;
4/ do produkcji kosmetyków: kremy, płukanki i odżywki do włosów, toniki do cery trądzikowej i łojotokowej;
5/ w kuchni:
- świeże listki jako dodatek do sałatek; kwiaty do dekoracji deserów i sałatek;
- świeże lub suszone ziele na pachnącą herbatkę; do robienia octów ziołowych; jako smaczna i aromatyczna przyprawa do tłustych mięs, farszów, sosów, zup, pasztetów.

Jednak najczęściej jest wykorzystywana jako surowiec leczniczy w fitoterapii. Surowcem jest całe ziele (nadziemna, kwitnąca część rośliny, bez zdrewniałych pędów) świeże lub suszone. Ze względu na bogaty skład (m.in.: flawonoidy, saponiny, garbniki, związki mineralne i witaminy) posiada wiele właściwości prozdrowotnych:
- przeciwzapalne; pomocna w nieżytach górnych dróg oddechowych, stanach zapalnych jamy ustnej i gardła; przy chorobach reumatycznych;
- bakteriobójcze, pomaga zwalczać infekcje, szczególnie grzybicze;
- wykrztuśne, pobudza czynność wydzielniczą oskrzeli i gardła, co zmniejsza gęstość zalegającej wydzieliny i ułatwia jej odkrztuszanie, ułatwiając oddychanie; łagodzi suchy kaszel;
- moczopędne; wspomaga usuwanie nadmiaru wody z organizmu;
- rozkurczowe; przynosi ulgę przy bólach menstruacyjnych i problemach z trawieniem;
- antyseptyczne, działa odkażająco, co wykorzystuje się przy infekcjach wewnętrznych i do pielęgnacji podrażnionej skóry, zwłaszcza tłustej;
- ściągające, wspomaga leczenie biegunek i stanów zapalnych skóry;
- wiatropędne; redukuje gazy jelitowe i uciążliwe wzdęcia;
- przyspiesza wydzielanie soków żołądkowych, co pobudza trawienie, wzmaga apetyt; pomocna w przypadku zaburzeń przewodu pokarmowego, nieżytach żołądka i jelit, nadmiernej fermentacji, zaparciach i braku łaknienia; ponadto hamuje rozrost drobnoustrojów jelitowych;
- wpływa na układ krążenia; badania sugerują, że ma działanie obniżające ciśnienie tętnicze krwi;
- uspakajające; wycisza, łagodzi migreny i nerwobóle.

Zastosowanie zewnętrzne:
- kąpiele: 3-4 garście macierzanki zalać zimną wodą, doprowadzić do wrzenia i ogrzewać 10 min., odstawić na 10 min., przecedzić i wlać do wanny. Kąpiel uspokaja, wycisza, odświeża skórę i łagodzi podrażnienia;
- okłady: 1-2 łyżki ziela zalać szklanką wrzątku na 10-15 min., przecedzić. Działa bakteriobójczo i leczy stany zapalne skóry, trudno gojące się rany, wrzody i oparzenia; przy łojotoku, krostach i wypryskach; przyspiesza regenerację skóry; łagodzi bóle reumatyczne;
- okłady na zatoki: zalać wrzątkiem po łyżce macierzanki, tymianku i majeranku, aby powstała papka, po przestudzeniu nałożyć na gazę i przyłożyć na zatoki czołowe na 15 min.;
- napar (z 1 łyżki ziela) do przemywania skóry: oczyszcza, koi i łagodzi, pobudza miejscowe krążenie krwi; stosować przy trądziku, świądzie skóry, po ukąszeniach owadów, również jako płukankę do włosów, odkaża skórę, zmniejsza przetłuszczanie się włosów;
- letni napar (jw.) do płukania jamy ustnej i gardła; łagodzi stany zapalne, chroni błony śluzowe i zmniejsza napięcie mięśni gładkich;
- inhalacje; można dodać kwiat rumianku i olejek cytrynowy lub/i z drzewa herbacianego;
- nasiadówki przy zapaleniu dróg moczowych;
- do irygacji w stanach zapalnych sromu, pochwy i przy upławach.

Zastosowanie wewnętrzne:
- w postaci herbatek i naparów do picia: łyżkę suszu zalać szklanką wrzątku na 15 min. pod przykryciem, aby zachować olejki eteryczne; przecedzić; pić 3 x dziennie – przed jedzeniem jako środek wykrztuśny lub po jedzeniu, aby poprawić trawienie. Zalecany palaczom, usuwa złogi i pyły osadzające się na drogach oddechowych podczas palenia;
- przy bólach menstruacyjnych: wymieszać w równych proporcjach ziele macierzanki, melisy, serdecznika i jasnoty białej; 1 łyżkę mieszanki zalać szklanką wrzątku na 10-15 min.;
- nalewka: 300 g świeżego ziela przepłukać i wysuszyć, zalać w słoju 1200 g wódki 40% i zakręcić na 2 tygodnie (wstrząsać); przecedzić i przelać do butelek.

Przeciwwskazania: roślina jest zielem bezpiecznym, rzadko wchodzi w interakcję z lekami. Mimo to:
- nie stosować w przypadku uczulenia na tymol;
- nie podawać dzieciom poniżej 12 roku życia;
- kobiety w ciąży i karmiące mogą stosować tylko po konsultacji z lekarzem;
- podczas stosowania wewnętrznego nie przekraczać 6 g ziela dziennie. AS

Żadna terapia naturalna ani suplementacja nie zastępuje porady i leczenia u specjalisty, może stanowić jedynie uzupełnienie terapii konwencjonalnych. Alergicy oraz kobiety w ciąży i karmiące mogą stosować zioła i suplementy po konsultacji z lekarzem.

eprasa.pl 8b19546667

Prawo na wakacjach, czyli przepisy, które zaskakują

Lato to czas odpoczynku, wyjazdów, przygód. W wakacyjnym rozluźnieniu często zapominamy, że prawo nie ma sezonu urlopowego. Obowiązuje zawsze – choć bywa tak samo zaskakujące jak niespodziewana burza nad Bałtykiem. Niektóre przepisy w Polsce i za granicą potrafią nie tylko zdziwić, ale wręcz rozbawić. Poniżej kilka prawnych ciekawostek z letnim tłem – ku przestrodze i uśmiechowi.

Zakaz parawanów? Nie, ale...

Choć słynne „parawaning" stało się memem narodowym, polskie prawo nie zakazuje stawiania parawanów na plaży. Jednak nie wszystko wolno. W wielu nadmorskich gminach wprowadzono regulaminy porządkowe, które zakazują np. grodzenia dużych obszarów, zostawiania parawanów bez właściciela, czy zasłaniania widoku ratownikom. Można więc zostać pouczonym (a w teorii – nawet ukaranym mandatem) za parawanowy „egoizm".

Mandat za grill w ogródku?

Z pozoru absurdalne, ale tak – zdarza się, że sąsiedzi wzywają policję lub straż miejską z powodu... grillowania. Prawo nie zabrania smażenia kiełbasy na balkonie czy w ogrodzie, ale Kodeks wykroczeń mówi o „zakłócaniu spokoju i porządku publicznego" (art. 51) oraz o „uciążliwym zadymianiu" (art. 145). Jeśli dym z grilla wpada komuś do mieszkania, a impreza trwa do rana, może się to skończyć nawet grzywną.

Słońce świeci? Okulary zdejmij!

We Włoszech istnieją przepisy, które w niektórych miejscowościach nadmorskich zakazują... noszenia okularów przeciwsłonecznych wieczorem na ulicach. Brzmi niedorzecznie? Celem tych przepisów jest ograniczenie potencjalnych prób kamuflażu przez osoby popełniające wykroczenia. Kara? Nawet kilkaset euro!

Zakaz... budowania zamków z piasku?

Tak – choć z zastrzeżeniami. We francuskim kurorcie Saint-Malo obowiązuje przepis zakazujący budowy dużych konstrukcji z piasku bez zgody władz. Dlaczego? Chodzi o bezpieczeństwo spacerowiczów i potencjalne przeszkody w pracy ratowników. W Hiszpanii, w miejscowości Benidorm, również obowiązują ograniczenia – dzieci mogą budować zamki, ale dorośli już niekoniecznie.

Pies na plaży? Zależy gdzie

W Polsce nie ma jednolitego zakazu wprowadzania psów na plażę. To gminy decydują o takich regulacjach. W sezonie letnim wiele nadmorskich miejscowości wprowadza zakazy czasowe, ale są też specjalne plaże dla czworonogów (np. w Gdyni, Kołobrzegu, Ustce). W Hiszpanii kara za wejście z psem na nieodpowiednią plażę może sięgać nawet 1 500 euro. Warto więc sprawdzić lokalne przepisy – zanim pies wykopie sobie swój raj na piasku.

Piwo w cieniu palmy? Lepiej nie wszędzie

W Polsce spożywanie alkoholu w miejscach publicznych jest zakazane – z wyjątkiem wyznaczonych do tego stref. Jednak np. w Chorwacji spożywanie alkoholu na plaży może skutkować surowymi mandatami (nawet 700 euro), podobnie w Grecji. Z kolei w Niemczech... można pić piwo w parku, o ile nie zakłóca się porządku publicznego.

Zakaz... chodzenia w klapkach

Na hiszpańskiej Majorce (a dokładniej w miejscowości Palma de Mallorca) obowiązuje zakaz prowadzenia pojazdów w klapkach. Chodzi o bezpieczeństwo – klapki mogą ześlizgnąć się z nogi i uniemożliwić hamowanie. Kara? Do 200 euro. W Polsce teoretycznie również można dostać mandat za nieodpowiednie obuwie – jeśli zostanie uznane, że kierowca nie panował nad pojazdem z powodu np. sandałów bez zapięcia.

Choć wiele z tych przepisów może wydawać się dziwnych lub zabawnych, większość z nich ma swoje uzasadnienie – czy to w bezpieczeństwie, czy porządku publicznym. Warto o tym pamiętać, zwłaszcza podróżując za granicę. Nieznajomość lokalnych przepisów, nawet tych najbardziej absurdalnych, nie zwalnia z odpowiedzialności.

Źródło: infor.pl
Opracowała: mgr Ela Góra-Brzegowska

eprasa.pl 8b19546667

HVIEZDY O NÁS

PANNA (24.8. - 23.9.)

Vstupujete do nového diania s pocitom jasnosti a nového začiatku, ktorý vám prinesie neobyčajnú energiu a príležitosti na rast. Dôverujte svojej intuícii a nebojte sa prejaviť svoju jedinečnosť to vás posunie v pracovnom kolektíve dopredu.

VÁHY (24.9. - 23.10.)

Otvorenosť a dynamickosť vás vyzýva k odvážnym krokom a prebratiu kontroly nad vaším smerovaním. Nebojte sa prevziať iniciatívu a jasne vyjadriť svoje potreby a priania. Máte záujem o pokojné riešenie vecí, ktoré vám prídu do cesty. Rovnováhu medzi diplomaciou a odvahou postaviť sa za seba budete mať vo svojom vnútri.

ŠKORPIÓN (24.10. - 22.11.)

Práve je priestor na využitie tvorivosti vo všetkých životných situáciách, ktoré v auguste nastanú. Bude to v domácnosti i na pracovisku. Nenechajte si to ujsť a vychutnajte si to. Je to čas dobrých stretnutí s priateľmi.

STRELEC (23.11. - 21.12.)

Prichádza vhodný čas na hlboké úvahy a prekvapivé odhalenia, ktoré môžu zmeniť váš pohľad na svet. Budete túžiť po pohybe a dobrodružstve, preto využite všetky príležitosti na to, ktoré sa vyskytnú.

KOZOROŽEC (22.12. - 20.1.)

Práve ste zistili, že ste prekvapení, ako ste sa zmenili. A začínate pátrať po tom, ako to nastalo. Nerobte to príliš dlho, aby ste sa nestratili v minulosti a v tom čase vám unikne súčasnosť. Skúste oddychovať s rodinou a to vám dá silu do ďalších aktivít.

VODNÁR (21.1. - 19.2.)

Vo vašom vnútri kolujú rozlične myšlienky, preto sa sústreďte na ich upokojenie. Nájdite si čas na čítanie kníh, prechádzky do prírody spolu s priateľmi či rodinou.

RYBY (20.2. - 20.3.)

Je na čase využiť vnútornú silu a kontrolovať svoje smerovanie. V realite máte veľa vecí na vykonanie, preto nemôžete sa zapodievať len snením o niečom, čo je nedosiahnuteľné. Radšej sa sústreďte na reálne ciele. Prinesie vám to duševnú pohodu i radosť.

BARAN (21.3.-20.4.)

Na plné obrátky sa roztočí váš život a nastane v ňom veľa zmien. Objavia sa nové príležitosti, ktoré vás vyzývajú k odvážnym krokom vpred. Zároveň buďte otvorení kompromisom vo vzťahoch a venujte pozornosť detailom vo vašom každodennom živote. Uvedomte si, že aj tie najodvážnejšie cesty vyžadujú plánovanie.

BÝK (21.4. - 21.5.)

Budete objavovať svoju slobodu a zároveň prehodnotíte svoje doterajšie kroky. Pobyty v prírode vás otvoria na vnútorné cítenie. Prinesie to veľa pozitívnych skúseností a elánu do života. Spríjemníte si každodenné povinnosti nejakou maličkosťou.

BLÍŽENCI (22.5. - 21.6.)

Odhalenie svojich pozitívnych emócii vám prinesie veľa dobrých chvíľ v spoločnosti priateľov a známych. Nájdete nových priateľov, ktorí vás v budúcnosti podporia a stanú sa vašimi záchrannými loďami. Budete mať veľa nových nápadov na zmenu svojho okolia a podarí sa vám to i zrealizovať.

RAK (22.6. - 22.7.)

Príležitosť na vnútorný rast a popritom možností presadiť sa v pracovnom kolektíve je to, čo vám ponúka práve tento mesiac. Využívajte múdrosť a odvahu pri rozhodnutiach, ktoré nemusia byť ľahké.

LEV (23.7. - 23.8.)

Intuitívne riešenia niektorých vecí sú naozaj najlepším východiskom a majú vám priniesť duševnú pohodu. Prázdniny ponúkajú priestor na oddych a využite to pred ďalšími náročnými pracovnými povinnosťami.

NÁŠ TEST

Viete nakupovať na blšom trhu?

1. Keď navrhnete predávajúcemu sumu a on sa chytí za ucho, čo urobíte?

a) Zvážite, že navrhnete nižšiu sumu, aby ste ho povzbudili akceptovať vašu ponuku - 2.

b) Pevne trváte na vašej cene - 0.

2. Kedy sa vám podarí uloviť skutočný poklad?

a) Keď kúpite vec, ktorá vás okamžite očarila - 0.

b) Keď hľadáte niečo konkrétne - 2.

3. Čo si oblečiete, keď idete nakupovať?

a) Niečo pekné, aby ste na predávajúcich urobili dojem a presvedčili ich, že sa vo veciach vyznáte - 0.

b) Niečo pohodlné - 2.

4. Keď sa vyberiete na blší trh, v peňaženke máte:

a) Veľké aj malé bankovky - 0.

b) Len malé bankovky - 2.

5. Čo urobíte, ak na tovare nie je vyznačená cena?

a) Opýtate sa na ňu - 2.

b) Navrhnete ju - 0.

6. Ako sa pokúsite znížiť cenu?

a) Poukážete na jednu alebo dve chyby na predmete - 0.

b) Budete zhovorčivá a šarmantná - 2.

7. Ako sa vám podarí dohodnúť sa s predávajúcim na čo najlepšej cene za kúsok, ktorý ste si vyhliadli?

a) Budete predstierať, že vás nijako zvlášť nezaujíma - 0.

b) Prejavíte oň záujem - 2.

8. Ako sa najlepšie nakupuje na blšom trhu?

a) S nadšenou kamarátkou, ktorá tiež miluje nakupovanie - 2.

b) So skupinou priateľov - 0.

9. Ak sa vám zapáči na burze viacero vecí, najlepšie je:

a) Pýtať jednu – súhrnnú cenu za všetky veci - 2.

b) Vyjednávať cenu za každú vec zvlášť - 0.

eprasa.pl 8b19546667

VYHODNOTENIE:

14 – 18 BODOV - Ste neskutočne prefíkaná obchodníčka! Vďaka svojmu bystrému oku máte prirodzený talent robiť dobrý obchod. Máte všetky psychické vlohy na to, aby ste urobili dobrý dojem na predávajúcich. Poznáte stratégiu ako získať to, čo sa vám páči. Aj keď ste zvyčajne zameraná na niečo konkrétne, vaše nadšenie vás môže niekedy priviesť k impulzívnemu drahému nákupu, preto si radšej dajte desaťminútovú prestávku. Požiadajte predávajúceho, aby vám desať minút tovar podržal, a získate tak čas na uvažovanie. Využívajte všetky dostupné informácie. Keď predávajúci vidia, že dokážete objektívne porovnávať ceny tovaru, zistia, že ste poučená zákazníčka - a s väčšou pravdepodobnosťou vám dajú výhodnejšiu cenu.

8 – 12 BODOV: O nakupovaní na blšom trhu niečo viete. Vďaka svojmu inštinktu dokážete na blšom trhu výhodne nakúpiť, ale niekedy zvíťazí vaša vrodená šetrnosť a uprednostníte niečo praktické pred skutočnými pokladmi. Nie je to také zlé, ale uistite sa, že máte jasne stanovenú stratégiu. Najskôr prejdite celý blší trh a potom sa vráťte na najzaujímavejšie miesta. Budete sa cítiť menej pod tlakom. Povedzte predávajúcemu, že za istú vec viete zaplatiť takú a takú sumu a to hneď, či súhlasí. A to je vaša najlepšia ponuka.

6 BODOV ALEBO MENEJ: Skutočne dobrá ponuka vám uniká. Vaše nadšenie vás môže priviesť k niekoľkým pozoruhodným objavom, ale tým, že sa príliš dlho nad nimi rozplývate, nepodarí sa vám kúpiť vyhliadnutú vec za výhodnú cenu. Žiadalo by si to od vás viac rozhodnosti, menej citov. Nejednajte, keď ste unavená, aby ste nekúpili niečo čo nechcete. Pri nákupoch si určite nejakú sumu, ktorú hodláte minúť a neprekročte ju. To vás zachráni od vyšších výdavkov než si môžete dovoliť.

AKO JE TO SPRÁVNE?

Milí čitatelia, často sa pýtate na správny preklad slov, preto sme sa rozhodli, že na vašu žiadosť budeme uverejňovať niektoré poľské a slovenské frázy a slová, ktoré sa využívajú v oblasti administratívy, stavebníctva, poľnohospodárstva, reklamy, dopravy a spojov, ekonómie, turistiky a tiež zradné slová.

V POĽŠTINE:	V SLOVENČINE:
miernik nakładu pracy	miera vynaloženej práce
miernik bezrobocia	miera nezamestnanosti
mienie znacznej wartości	majetok značnej hodnoty
międzybankowa stopa rozrachunkowa	medzibanková úroková sadzba
uzgodnienia międzyrządowe	medzivládne dohovory
współczynnik migracji	faktor migrácie
fundusz mieszkaniowy	bytový fond
milczące przedłużenie umowy	tiché predĺženie zmluvy
milczące przyjęcie oferty	konkludentné prijatie ponuky
milczące zawarcie umowy	tiché uzavretie zmluvy

Jožko príde domov zo školy a vraví svojej mame:

- Mami, už som sa naučil počítať do 10.

A mama mu vraví:

- No tak mi to povedz.
- 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10.
- A kde si vynechal 5-ku?
- V žiackej knižke.

***

- Počul si už v hlave kroky?
- Áno.
- Tak to ti asi odchádzal rozum.

***

- Kedy je strom na dôchodku?
- Keď nemá ani korunu.

***

- A máte tu nejakú senzáciu? - pýta sa turista domáceho.
- Veru máme. Osemdesiatsedemročná má dieťa.
- To nie je možné! A žije to dieťa?
- Žije. Už sedem rokov je na dôchodku.

***

Už týždne je štadión vypredaný a krátko pred zahájením finálového zápasu poháru si sadne na čestné miesto malý chlapec.

- Kde si prišiel k tej čestnej vstupenke? - pýta sa usporiadateľ.
- Doma, som starostov syn.
- A kde je pán otec?
- Doma, neúspešne hľadá tú čestnú vstupenku.

***

- Koľko vážite? - pýta sa lekár pacienta.
- 60 kg. - odpovedá pacient.
- A akú ste mali najvyššiu váhu?
- 72 kg.
- A najnižšiu?
- 3,80 kg.

***

U zverolekára:

- Pán doktor, ten môj kôň nežerie a nežerie a nežerie.

Lekár:

- Opakujem vám to piatykrát - ten kôň vám žrať nebude a nebude a nebude, pretože je drevený a drevený a drevený!

***

U lekára:

- Pán doktor, prečo mám také zlé výsledky?
- A koľko ste zaplatili?
- Päťsto korún.
- To sa nečudujte. Dobré výsledky stoja minimálne dve tisícky...

eprasa.pl 8b19546667

Na Slovensku sú viaceré hrady a zámky, ktoré sa oplatí navštíviť, aby ste pocítili ducha uplynulých rokov. Niektoré sú veľmi dobre zachované a iné sú už zrúcaninami. Každá stavba má svoje čaro, vie osloviť svojho záujemcu. Nechajte sa prekvapiť, čo pred vami odhalia spomínané pamiatky. Prinášame pár informácií o niektorých z nich.

Devínsky hrad je starobylým strážcom na kopci s peknou vyhliadkou na rieku Dunaj. Má zachovalú stredovekú architektúru a bohatú históriou. Devínske bralo je zo severu chránené horským masívom Malých Karpát s najvyšším vrchom Devínska Kobyla, z juhu a západu riekami Dunajom a Moravou. Sídlili tu voľakedy Kelti a rozsiahle pamiatky tu zanechali aj Rimania. V časoch Veľkej Moravy bol Devín dôležitým hradiskom a vojenským i kultúrnym centrom. Dnes môžu turisti navštíviť expozíciu Hrad Devín v 13. – 20. storočí, ktorá prostredníctvom viac ako 300 archeologických nálezov prezentuje stavebný vývoj hradu.

Trenčiansky hrad sa nachádzajúci na strmom brale s vyhliadkou na mesto Trenčín. Je to jeden z najväčších a najstarších hradov na Slovensku a je známy svojou zachovalou stredovekou architektúrou. Návštevníci si môžu pozrieť jeho mnohé komnaty, veže a nádvoria hradu a popritom sa dozvedieť aj veľa faktov o jeho bohatej histórii.

Zdroj foto: internet, aj

Smolenický zámok je krásny zámok nachádzajúci sa v pohorí Malých Karpát. Je známy svojou jedinečnou zmesou gotickej a renesančnej architektúry, ako aj nádherným okolitým parkom. Návštevníci si môžu pozrieť jeho bohatý interiér zdobený historickými artefaktmi a umeleckými dielami.

Kežmarský mestský hrad je jediným úplne zachovaným hradom na Spiši. Prvá písomná zmienka o ňom je z roku 1463. Staviteľmi a prvými majiteľmi hradu boli bratia Imrich a Štefan Zápoľský, neskôr sa vo vlastníctve hradu striedali viaceré šľachtické rody spojené so Spišom. Napokon ho odkúpilo mesto Kežmarok a zriadilo v ňom múzeum. Prvé expozície boli sprístupnené v roku 1931. V súčasnosti sú v ňom sprístupnené historické expozície, dokumentujúce vývoj Kežmarku a okolia.

Zrúcanina **Jasenovského hradu** sa nachádza na zalesnenom chrbte Humenských vrchov patriacich pod Vihorlatské vrchy v blízkosti obce Jasenov. Pochádza z 13. storočia. Hrad slúžil ako sídelný hrad. Ako majitelia hradu sa striedali viaceré šľachtické rody. Od roku 2011 prebieha jeho rekonštrukcia. Hradný areál je v súčasnosti voľne prístupný pre návštevníkov. Na hrad je možné dostať sa pešo z mesta Humenné (modrá turistická značka) alebo z obce Jasenov po žltej značke, odkiaľ je výstup najľahší a trvá 45 min. Po výstupe na vrchol sa pred návštevníkom otvárajú krásne vyhliadky na celé okolie a zvlášť mesto Humenné.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ADRES REDAKCJI:
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. +48 12 633 36 88
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

WYDAWCA:
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE,
ZARZĄD GŁÓWNY
SPOLOK SLOVÁKOV V POĽSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel. +48 12 632 66 04, +48 12 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Zespół: redaktor naczelny: Agáta Jendžejčíková
redaktorzy:
Milica Majeriková-Molitoris, Grażyna Falatová

Społeczne kolegium doradcze:
Łucja Kościelak, Marián Smondek,
Božena Bryjová, Mária Kačmarčíková, František Paciga,
Dominik Surma, Anna Krištofeková,
Silvia Plučinská, Ján Bašisty, Ľudomír Molitoris,
Ján a Irena Kašickí, Žofia Fifanská

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

WARUNKI PRENUMERATY:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie gotówką **lub na konto: BNP PARIBAS 27 1600 1462 1836 1842 2000 0001**
IBAN: PL 27 1600 1462 1836 1842 2000 0001
SWIFT: PPABPLPK
z dopiskiem: Prenumerata czasopisma Život za rok...

Płacąc za prenumeratę czasopisma za pośrednictwem poczty należy doliczyć odpowiednią opłatę pocztową.

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Prenumerata w formie elektronicznej: portal **eprasa.pl, link:** http://eprasa.pl/news/život
Koszt: miesięcznie – 6,00 zł; rocznie – 72 zł

CENY PRENUMERATY 2025

DLA KÓŁ I ODDZIAŁÓW TOWARZYSTWA:
1 miesiąc: 6,00 zł, półrocznie: 36,00 zł, rocznie: 72,00 zł

INDYWIDUALNA:
krajowa, łącznie z opłatą za wysyłkę wynosi: 1 miesiąc **11,60 zł**, półrocznie **69,60 zł**, rocznie **139,20 zł**
zagraniczna, łącznie z opłatą za wysyłkę wynosi: na Słowację: **12,00 zł** – rocznie **144,00 zł**
do Europy (w tym Czechy): 21,00 zł – rocznie: **252,00 zł** do USA i Kanady: pocztą lotniczą 22,00 zł – rocznie: **264,00 zł**

Niezamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian treści nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji. Za niezamówione teksty redakcja nie płaci honorariów autorskich.

Nakład 1900 egz.

PL ISSN 0514-0188

ZREALIZOWANO DZIĘKI DOTACJI MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

„PUBLIKACJA WYRAŻA JEDYNIE POGLĄDY AUTORA/ÓW I NIE MOŻE BYĆ UTOŻSAMIANA Z OFICJALNYM STANOWISKIEM MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI."

„PUBLIKÁCIA VYJADRUJE IBA NÁZORY AUTORA/OV A NEMÔŽE BYŤ STOTOŽŇOVANÁ S OFICIÁLNYM POSTOJOM MINISTRA VNÚTRA A ADMINISTRATÍVY."

XXXII. DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY NA SPIŠI

Foto: mm-m, kajot, aj

eprasa.pl

SPOLOK SLOVÁKOV V POĽSKU
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE

MATICA SLOVENSKÁ

ORAVSKÉ MÚZEUM
P. O. Hviezdoslava
v Dolnom Kubíne

V TOKU DEJÍN

ŽIVOT
KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS
SPOLKU SLOVÁKOV V POĽSKU

pozývajú

30. augusta 2025

na

VI. NÁRODNÝ VÝSTUP NA BABIU HORU

venovaný slovenským velikánom z Oravy

Štefanovi Serafínovi Bosákovi
slovenskému kazateľovi a učencovi
pri príležitosti 240. výročia úmrtia

Milovi Urbanovi
slovenskému spisovateľovi
pri príležitosti uvedenia do života knihy
Kade-tade po Halinde

PROGRAM:

Od 8:00 Individuálny výstup na Babiu horu

8:00 Raňajky pod Babou horou (Staňcova Poľana)

10:30 Privítanie v Hájovni (Hájovňa v Rovniach pod Babou horou)

11:00 Uvedenie do života knižnej publikácie Mila Urbana *Kade-tade po Halinde*

14:00 Stretnutie pod Babou horou s kultúrnym programom a občerstvením (Staňcova Poľana)

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

PODUJATIE SA USKUTOČNÍ V RÁMCI XXXII. DNÍ SLOVENSKEJ KULTÚRY V MALOPOĽSKU